

# ОТЧЕТЕН ДОКЛАД

за дейността на ФНСЗ  
за периода 2017- 2021 година

Април 2022 г., София

## СЪДЪРЖАНИЕ

1. Въведение .....	5 стр.
2. Обществено-икономическа обстановка. Аграрен сектор ....	11 стр.
3. Социален диалог и колективно трудово договаряне. Защита на трудовите и осигурителните права.....	46 стр.
4. Развиване капацитета на организацията чрез дейности по интегрираната програма за изграждане на капацитет на ФНСЗ и солидарни действия в рамките на националното и международно сътрудничество .....	62 стр.
5. Организационна дейност .....	70 стр.

### Въведение

Уважаеми гости,  
Уважаеми колеги делегати,  
Уважаеми дами и господа,

Федерацията на независимите синдикати от земеделието на 5 април 2020 година навърши 30 години от учредяването си и 100 години от създаването на земеделския синдикат в България. За съжаление годишнината не бе чествана поради въведеното извънредно положение и противоепидемични мерки. Днес тази годишнина ще бъде отбелязана, макар и с две години по-късно.

Преди да преминаем към равносметката - целта на настоящия форум, е добре да подчертаем, че създаденото и изграденото от основателите и учредителите на нашия синдикат съхранихме, продължихме и развихме, водени от ценностите и традициите на отрасъла, на които никога не изменихме и независимо от трансформациите на общественото развитие в нашата страна, ние бяхме от малкото, които водехме последователна, балансирана и предвидима политика на съзиданието, а не на разрушението и никога, никога не променихме своята позиция.

През изминалите години преминахме през много трудности и изпитания, борби и протести, израснахме професионално и експертно. Преживяхме дълги години на изпитание и доказване, но днес спокойно можем да заявим - Федерацията на независимите синдикати от земеделието е развиваща се и модерна организация, здраво стъпила върху традициите и достиженията на синдикалното движение и с амбицията за принос към Европейския социален модел, отговаряща на предизвикателствата на нашето време.

Федерацията на независимите синдикати от земеделието е достоен член на най-голямата синдикална организация- КНСБ, конструктивен и желан и социален и авторитен социален партньор на национално и регионално ниво и е уважаван член на ЕФФАТ и Международна организация.

И днес в условията на безпрецедентната ситуация с епидемията от COVID-19, във време на икономическа и социална криза успяхме да се мобилизираме и да отговорим и защитим интересите на нашите синдикални членове.

Отчетният период се характеризира с управлението на правителство със завършен четири годишен мандат и на трислужебни правителства. Смяната на правителствата, както и политическите

смени на редица административни ръководители – работодатели в нашите синдикални структури е неотменима част от изтеклия мандат, характерна и за целия преход. Дългогодишният ни опит ни научи за да запазим социалното си партньорство с работодателите независимо от тяхното ниво е необходимо да поддържаме добър и балансиран диалог за постигане както на нашите заложен цели в конгресните документи, така и на текущите проблеми.

Последните две години от мандата ни бяха доста различни, внесоха промени в много аспекти, както в живота на всеки един от нас, така и в обществения живот. Глобалната пандемия сериозно разтърси икономиката на страната.

Политическа нестабилност и несигурност, здравна и икономическа криза, Зелена сделка, енергийна криза, високи цени на енергоносителите, националният стратегически план по ОСП, националният план за възстановяване и устойчивост, НПВУ, определяха нашите действия и усилия в отрасъла и работещите. В ситуация на глобална здравна и икономическа криза, свързана с пандемичното разпространение на Covid-19, ясно се откри важната роля на селското стопанство и свързаните с него сектори най-вече заради продоволствената и националната ни сигурност и допринесе да бъде призната и ключовата роля на работещия в отрасъла. Земеделието и производството на храни са отрасли, чиято продукция във време на икономическа рецесия обикновено понасят най-малко щети, което ги прави относително печеливши на фона на спадовете, които се отчитат в другите икономически отрасли. В този период потреблението се стимулира. Освен осигуряване на качествени и безопасни храни, на селското стопанство се възлагат и ангажименти за значим принос към целите на зеления и цифровия преход, които трябва да бъдат реализирани в следващите няколко години.

Извънредната обстановка и социалната изолация причиниха трудности на всички наши синдикални структури, които представляваме, но независимо от това трудовата дейност в тях продължи, съобразявайки се с всички разпоредби на Закона за мерките и действията по време на извънредното положение. Със сериозна загриженост за здравето, безопасността и сигурността на всяко работно място на работниците и служителите, Федерацията на независимите синдикати от земеделието, още след обявяване на извънредното положение в България, подготви и отправи редица **Отворени писма** до Народно събрание, НСТС, МЗХГ, МТСП и социални партньори за изключително внимание към секторите, осигуряващи хранителната сигурност.

Дейността, както на работещите в отрасъла и обслужващите звена, така и във Федерацията не бе преустановявана, а се изпълняваше в гъвкав режим на присъствена и дистанционна форма на работа. Последователно и целенасочено следвахме разписаните цели и задачи в Устава, конгресните документи и заложената годишна програма. Разбира се, цялостната дейност бе адаптирана към ситуацията в страната и актуалните проблеми на деня. Липсата на присъствените форуми, отлагането на мероприятия и срещи, затруднения при преговорните процеси, не ни попречи да работим активно на всички нива както на национално така и на европейско, да участваме, макар и дистанционно, във всички форуми, заседания, тематични работни групи. През цялата година периодично изпращахме информация до синдикалния актив по различни информационни канали, за да държим нашите членове информирани и спокойни в обстановка на неясна и „окопна“ война.

Освен със здравна, икономическа и социална криза годините 2020 – 2021 бяха сериозно натоварени с подготовката на редица стратегически планове и програми в следващите двугодишен, четиригодишен и седемгодишен период на Европейската финансова рамка и политики в контекста на Зелената сделка, дигитализацията, ОСП, Национален план за възстановяване и устойчивост. ФНСЗ подготви и прие редица становища и позиции и активно участва във организирани форуми по тези проблеми. Отговорно и експертно бе предоставен принос на нашата организация при обсъждането на горепосочените предизвикателства, които ще определят бъдещето на следващите поколения.

Необходимо е да се осигури трайно възстановяване във всички сектори на икономиката и обществения живот. За да се смекчат социално-икономическите последици от пандемията COVID-19, приоритет за страната ни е ефективното прилагане на инструмента на ЕС от следващо поколение и на Механизма за възстановяване и устойчивост, като за отрасъла има предвидени значителни финансови средства както в Националния план за възстановяване и устойчивостта и в следващия програмен период на ОСП. Максималното възползване от прилагането на тези два инструмента, ще ускори екологичния и цифровия преход, който ще създаде работни места, ще укрепи устойчивостта на обществото ни и ще гарантира здравето на околната среда.

След почти две десетилетия настойчиви и последователни действия на синдикатите от Европейската секторна федерация на земеделието, хранителството, туризма, КНСБ, ФНСЗ след много деба-

ти, преговори, пресконференции, позиции и становища, триалози, формални и неформални срещи, най-сетне милиони селскостопански работници, в това число 4 милиона сезонни работници, ще присъстват в новата ОСП. Благодарение на подкрепата и мобилизацията на земеделските синдикати от цяла Европа, съюзници и съмишленици за изграждане на нова и социално-отговорна и справедлива Европа, най-накрая беше възможно да се постигне, разпише и приложи социалната условност в ОСП, която да противодейства на нарушаването на правата на работниците.

Федерацията на независимите синдикати от земеделието, ФНСЗ е активен участник в целия процес – и на европейско, и на национално ниво - на обсъждане и политически натиск за позицията на България в Съвета за по-справедлива ОСП.

Отчетният период 2017-2021 се различава съществено от предходните наши мандати, в които трудно можехме да отчетем постигане на по-голямата част от заложените ни цели и задачи в програмните ни документи.

**Запазихме заетостта, в нито една наша структура не се проведоха съкращения, отлепихме се от замразени работни заплати, като във всички второстепенни разпоредители с бюджет ежегодно се увеличаваха трудовите възнаграждения - къде с натиск, къде с последователност и добър диалог.**

Целите, залегнали в нашите конгресни документи и поетите ангажменти в редица споразумения, позиции и становища, изработени в духа на социално партньорство и демократичен диалог, ни задължават да сочим непрекъснато в мястото и значението на многобройните **работещи специалисти** в системата на Министерството. Устойчиво, модерно и конкурентноспособно българско земеделие е възможно само при синергична работа на подкрепящите структури на обслужващите земеделските стопани и обществените интереси звена - за контрол по безопасност на храни и земеделска продукция, за защита от въздействие на природни бедствия и болести, за напояване. **А ключовото значение на научно-изследователската и приложна дейност** на българските аграрни учени и специалисти в подкрепа на българското земеделие и стопани, е без всякакво съмнение. Без тези специалисти не може да се изпълняват социални и икономически цели в отрасъла, отговарящи на общностната земеделска политика в Европейския съюз.

Затова и **първата приоритетна област** в Програмата на ФНСЗ, приета на XIX конгрес бе „За устойчиво българско земеделие, чрез прилагане на справедлива, ориентиране към осигуряване

на заетост, достойни доходи и качество на живот. До 2021г. да се постигне увеличение на доходите на работещи с 42 %, което постигнахме и надградихме. Благодарение на активната работа на КНСБ и ФНСЗ в бюджетната процедура в **бюджетите от 2017 до 2021** имаше положителна развръзка за работещите в структурните звена и системи на МЗХГ. Бе постигнато увеличение на разходите за персонал в бюджета на МЗХГ в периода на нашия мандат от 5% с 20%, преодолян бе най-после дефицита в бюджета на Министерството. В отделните структури средната работна заплата надхвърли 50% увеличение, но за съжаление галопиращата инфлация в 2021 „изяде“ постигнатия ръст. Вместо да продължим положителната тенденция за повишаване на работните заплати с оглед най-вече покриване на загубите от инфлацията и независимо от настояванията на синдикатите, с бюджет 2022г. се замразиха работните заплати. В подробни справки и изводи са представени доходи и заетост на всички синдикални структури в доклада.

Време, наситено с много и важни политически събития, национални синдикални протести, граждански протести, парламентарни избори, COVID криза, години на изпълнено с трудности успехи ежедневие и изключителна динамика обществено икономическия и политически живот в страната.

Федерацията и в този мандат затвърди своята информационна и медийна политика с цел популяризиране на важни кампании, социални теми, проблеми и предложения, секторни анализи, бюджетни процедуризаконови и структурни промени. Периодът след XIX конгрес беше периодна активна дейност и на европейско ниво, въпреки че почти половината от периода след конгреса протече в условия на ковид пандемия, която силно ограничи и промени начина на осъществяване на типичните за европейската дейност и инициативи. Въпреки тези трудности и в специфичните условия на Ковид пандемия, ФНСЗ стоеше стабилно в редиците на ЕФФАТ. Като безспорен успех и гордост за нашата организация е избора на Валентина Васильонова на V конгрес на ЕФФАТ за президент на сектор Земеделие в ЕФФАТ.

Наред с изброените актуални въпроси се изпълняваха и текущите и неотложни наши синдикални задължения – организационно развитие, преговори, обсъждане и сключване на КТД, бюджетна процедура, искания, настоявания, подписки, браншови срещи, секторни форуми и др. В обобщение, работата и усилията на Федерацията през целият отчетен период бяха насочени в три ключови области:

- запазване на работните места и защита доходите на работниците и служителите
- увеличение на работните заплати
- опазване здравето на всички работещи.

Всички заедно полагахме много усилия, експертност, търсехме решения, проявявахме солидарност, за да отстояваме и защитаваме синдикалната кауза -правото ни на достоен труд и живот. Конструктивна, компетентна и авторитетна бе работата на нашия синдикат на всички нива през изминалия период.

Залагали сме предимно на цивилизованите индустриални отношения на социален диалог, воден с толерантност и добър тон, последователност в действията ни за изпълнение на програмата и резолюциите приети на XIX редовен конгрес.

## I. Обществено-икономическа обстановка. Аграрен сектор.

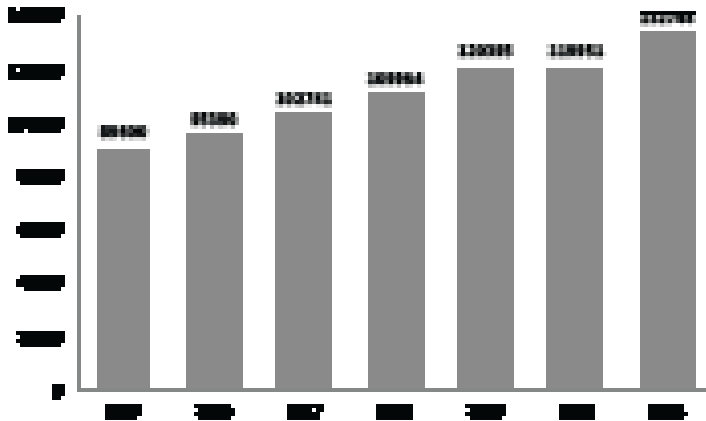
Външно-икономическите фактори винаги са имали и имат изключително важно значение за развитието на българската икономика, която е зависима от външно търсене, външно финансиране и вътрешно потребление. Периодичната политическата и финансовата несигурност, разпространението на COVID епидемията, растящата инфлация в страната в последните две години от отчетния мандат оказаха негативно влияние и върху потреблението, и върху инвестициите в страна.

През втората половина на 2021 година станахме свидетели на ускорено повишение на основни жизненоважни хранителни и нехранителни стоки и услуги. Близко 17 месеца от началото на извънредното положение (13 март 2020 г.) се наблюдаваше задържане на общия индекс на потребителските цени, което основно се дължеше на свитото потребление и по-високата безработица, намаление и задържане на ниски нива на международни котировки на петрола и природния газ, а оттам и на вътрешните цени на бензина и горивата. За съжаление тренда се обърна. Основните фактори за растежа на цените е драстичния скок на цените на петрола и на природния газ на международните борси. Тенденцията се наблюдава и в останалите развити икономики. Рекордните стойности на природния газ доведоха и до по-високи цени на енергоносителите и допринесоха за движение нагоре на общия индексна потребителските цени,

В периода 2017-2021 продължи постепенното ускоряване на икономическата активност. Ръстът на Брутния вътрешен продукт в реално изражение достигна равнища от 3.1 до 3,7-3,8%. През първото полугодие на 2021 г. брутният вътрешен продукт на България стигна до 58 140 млн. лв., което представлява увеличение с 8,1% спрямо същия период на 2020 г. Нарасна вътрешното търсене, докато нетният износ имаше отрицателен принос. Основният двигател на реалния растеж в последните шест години е вътрешното потребление. Ясно е че активната политика по доходите дава директен ефект върху генерирането на по-висок реален икономически растеж.

След като БВП нарасна реално с 3.7% през 2019 г. при очаквана благоприятна тенденция, корона-кризата обърна рязко посоката на развитие.

Размер на БВП на национално ниво, млн.лв.



Източник:НСИ

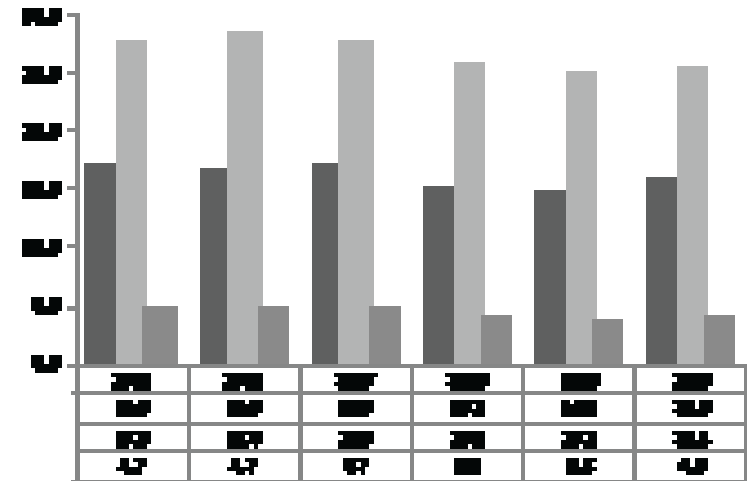
Горепосочените данните показват,че реалният БВП нараства с ниски темпове, непозволяващи ускорено догонващо развитие на икономиката, независимо от наличието на редица благоприятни фактори.

Земеделието, като част от икономиката на страната, допринася и се възползва от общото икономическо развитие. До началото на новото хилядолетие то формира над 10% от БДС и от БВП на страната. С времето значението и мястото на селското стопанство непрекъснато намалява и през 2018 г. то съставлява около 3,6% от БВП. Само земеделието, без горско и рибно стопанство през целия преход съставлява едва около 2,5%.

В периода 2015 - 2021брутната добавена стойност, създадена от отраслите на националната икономика, бележи нарастване спрямо предходните години. Добавената стойност на субектите от аграрния сектор бележат ръст до 4,7 на сто до 2017 г,а в последните три бележи лек спад 2018 и 2019, а в 2020 отново процентът на добавената стойност нараства.

Това говори, че на този етап аграрният отрасъл е сравнително слабо засегнат от кризата с пандемията от COVID-19.

БДС по икономически сектори за периода 2016 -2020г., %

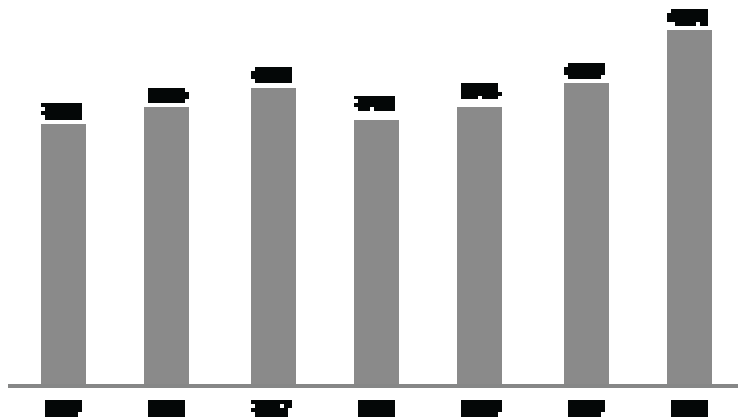


Еволюцията на Брутната добавена стойност в българското земеделие никога не е била плавна и равномерно протичаща, а се характеризира със скокове, леки спадове и задържане. В рамките на тези цикличности и флуктуации се наблюдава известна повторност на по-големите скокове и спадове. По данни на Националния статистически институт, през 2017 г. и 2020 се отбелязва значителен ръст в Брутната добавена стойност от земеделие, която достига до 4,7%. Това са едни от най-високите нива на БДС от 2008 г. и като цяло от началото на новото хилядолетие. Причина за осезаемото увеличение на добавената стойност е намалението при разходите за производство, докато брутната продукция от земеделие остава на нива подобни на тези от преди няколко години.

Проблемът с **ниската добавена стойност** от земеделие се корени в ниските стойности на добавената стойност на единица земеделска и обработваема земя. Брутната продукция от земеделие в България средно на единица използваема земеделска площ възлиза на 350 евро на ха, докато средните стойности в ЕС-27 са над 940 евро/ха. Именно тези ниски стойности разкриват големия

проблем в българското земеделие и обясняват защо ниските нива на добавена стойност се дължат на слабости на отрасъла повече, отколкото на по-бързото и изпреварващо развитие на услугите и индустрията. Наблюдаваното състояние е незадоволително на фона на потенциала, който има земеделието у нас.

#### БДС от „Селско, горско и рибно стопанство“, млн.лв.



Източник: НСИ2021 г. – предварителни данни.

**Производителността на труда** в сектора е далеч под средното европейско равнище и отбелязва негативно развитие.

Страната ни е нетен износител на непреработена селскостопанска продукция, най-вече от зърнени и маслодайни култури, които и формират положителното търговско салдо.

**Селскостопанският износ** нараства при неустойчив модел на фона на екстензивно развитие и конюнктурни и ценови предимства, свързани с растежа на субсидиите в сектора. Потенциалът на отрасъла за интензивно развитие остава възпрепятстван от доминирането на стопанствата с малък икономически размер (въпреки протичащата тенденция на окрупняване) и изключително ниския дял на напояваните земеделски площи. В аграрния сектор се откроява преобладаващ дял на силно уедрени стопанства, развитие на монокултурно земеделие и спад в производството на традиционни за страната продукти. Оценката на инвестициите в сектора в послед-

ните 25 години от гледна точка на постигнатите резултати (дял от брутния вътрешен продукт и брутната добавена стойност) очертава ясно неефективността на избрания модел за развитие на сектора по отношение на създаваните интереси и поведение у стопанските агенти. Потенциалът на сектора като съществен фактор за икономическо развитие и растеж не се реализира пълноценно. Изборът на по-добър модел на аграрна политика изисква ясна позиция за националните приоритети, доколкото аграрният модел е част от националната доктрина за развитиена България.

Две години вече светът живее и се бори със заразата от COVID 19. Земеделieto и храните са стоки, които във време на икономическа рецесия, обикновено понасят най-малко щети, което относително ги прави печеливши на фона на спадовете, които се отчитат в другите икономически отрасли. В този период се стимулира потреблението.

Кризисната ситуация обаче доведе до допълнително влошаване на традиционно ниската ликвидност и ограничените инвестиционни възможности на земеделските стопанства. В същото време, от една страна те са изправени и пред все по-задълбочаващи се предизвикателства - промени в климата, нестабилност на земеделските пазари, недостиг на работна ръка и пр., а от друга - пред изпълнението на сериозни изисквания, свързани с опазване на природните ресурси, биоразнообразието, предотвратяване изменението на климата и т. н.

Освен осигуряване на качествени и безопасни храни, на селското стопанство се възлагат и ангажименти за значим принос към целите на зеления и цифровия преход, които трябва да бъдат реализирани в следващите няколко години.

Селското стопанство има потенциал да произвежда достъпни, безопасни и с високо качество продукти, както и да допринася за климата, околната среда и опазване на биоразнообразието. Това обаче предполага създаване на благоприятни условия за неговото ускорено техническо обновяване и широко навлизане в земеделската практика на дигиталните иновации, позволяващи производството на устойчиви продукти с по-малко ресурси.

Пренастройването на отрасъла и неговото ускорено пренасочване за развитие на основата на нови цифрови и технологични решения е сериозно предизвикателство пред бизнеса. Значим брой земеделски стопанства се нуждаят от подкрепа за осигуряване на финансов ресурс за осъществяване на необходимите инвестиции за модернизация, която ще се отрази положително на тяхната про-

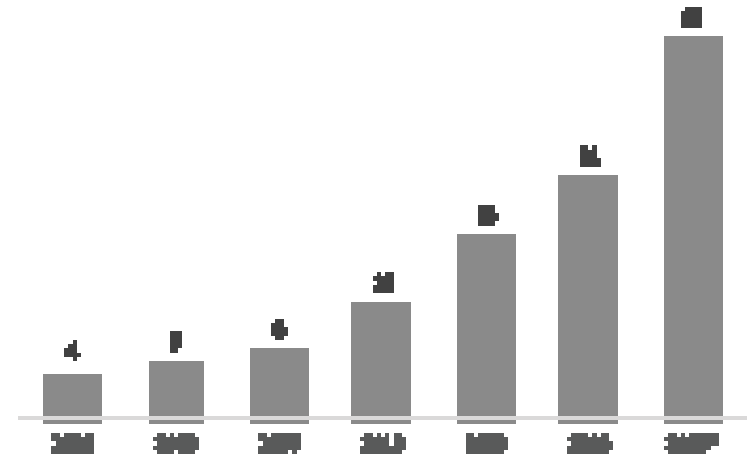


изводителност и конкурентоспособност и ще ги подготви за справяне с нарастващите екологични изисквания. Особено силно това се отнася за малките и средни стопанства, които изпитват финансови затруднения в най-голяма степен.

Няма как да не отбележим промяната в развитието на българското земеделие след присъединяването на България към ЕС. По линия на ОСП на ЕС с всеки програмен период постъпват над 14 милиарда лева. Това е изключително голям финансов ресурс, но за съжаление не намира измерение в промяната на модела на сектора, както и в увеличението на доходите и заетостта на постоянната работна сила. Безспорно тези средства и влизането на страната ни в Европейския съюз дадоха тласък за по-бързото възстановяване на земеделието, а на отделни отрасли като зърнопроизводството позволиха да станат напълно конкурентоспособни. Увеличи се обработваемата земя. След последното официално преброяване на земеделските стопанства от Агростатистиката на МЗХГ е отчетено общонамаление на броя на земеделските стопанства, което е съпроводено с увеличение на използваната земеделска площ (ИЗП) и на средния размер на ИЗП. Намаляването на броя на земеделските стопанства и окрупняването им е процес, наблюдаван във всички държави членки на ЕС.

През 2020 г. стопанисваната от земеделските стопанства използвана земеделска площ достига до 3 957 хил. ха и се увеличава с 9% спрямо 2010 г. и с 36% спрямо 2003 г. Средната ИЗП на земеделските стопанства със земя нараства до 33 ха, при 10 ха, отчетена през 2010 г.

### Средна ИЗП на стопанствата със земя (ха)



Източник: Агростатистика

Относителният дял на обработваемата земя на открито е 84% от ИЗП, постоянно затревените площи са 14%, трайните насаждения – над 2%.

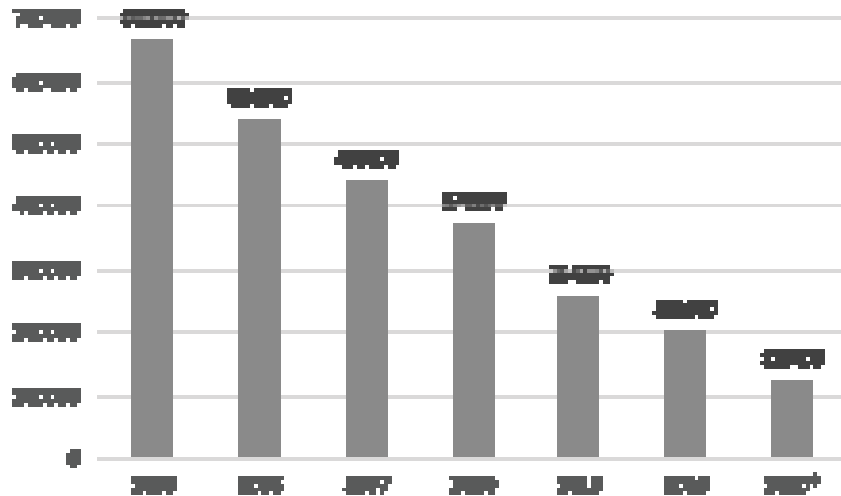
Структурата на земеделските култури се запазва. С най-голям темп в абсолютна стойност е увеличението на зърнено-житните култури, които представляват 60% от обработваемата земя на открито, от 1 626 667 ха те достигат 2 011 664 ха. Техническите култури също имат по-голям дял – 31%, като техният размер за 2020 г. е 1 020 963 ха, или с 37% повече за 10 години. От зърнено-житните култури най-голям остава относителният дял на пшеницата, а от техническите – на слънчогледа. От анализа на структурата на земеделските стопанства направен от МЗХГ - много големи стопанства са тези, които обработват над 1 500 ха земя и има стандартна продукция за над 500 000 евро. В България са 1071 на брой, което е 0.8% от общият брой на стопанствата за 2020 г. Те обработват 1 015 088 ха или 46.7% от използваната земеделска площ за 2020 г.

В групата на „много големите земеделски стопанства“ се отчита диверсификация на дейността, като развитието на зеленчукопроизводството и овощарството имат малко присъствие. Средният размер на стопанствата, които са специализирани в отглеждането на лозя, е 457.47 ха, а показателят за стандартна продукция – 885 100 евро. В сектор „зеленчукопроизводство“ анализът показва, че



увеличаването на площите не водят до по-висока ефективност. Средният размер на земята в този сектор е 73.50 ха, а на стандартната продукция – 173 703 евро.

**Брой на земеделските стопанства по години**



Източник: Агростатистика

По данни на отдел „Агростатистика“ в 2020 г броят на земеделските стопанства в България е с 64% по-малко спрямо 2010 г. – от 370 222 на 132 400. Драстичен спад се наблюдава при обработваната земя от семейните стопанства. През 2003 г. тези стопанства са обработвали 21 046 ха земя, а през 2020 г. едва 1 777 ха (83%). Значително намалява броят на стопанствата с ИЗП под 10 ха спрямо 2010 г. Най-голямо е намалението (83%) на стопанствата с ИЗП до 1 ха.

За сметка на по-малкото земеделски производители е регистрирано значително увеличение на използваната земеделска площ (ИЗП). През 2020 г. стопанисваната площ достига 3 959 000 ха, а средният размер на стопанствата – 33 ха. В същото време около 9% от стопанствата (с 50 ха и повече ИЗП) стопанисват 85% от ИЗП, сочат данните на Агростатистиката.

Заявленията за директни плащания на площ за 2020 г. са 57

822, което е 44% от общия брой на стопанствата в страната.

Очертава се трайна тенденция на нарастване на общия размер на ИЗП в стопанствата след влизането на страната в ЕС, в резултат на активизиране търсенето на земя, акумулирането на по-ниско плодородни земи и наличието на стимули за разширяване на стопанствата с цел получаване на повече субсидии, изплащани на единица площ (европейски и национални).

Преброяването сочи още, че животновъдните стопанства, отглеждащи селскостопански животни, птици и пчелни семейства, са около 71 500 броя. Около 31 хил. земеделски стопанства отглеждат 608 600 броя говеда, 12 хил. стопанства – 244 000 броя кози, 22 хил. стопанства – 1 276 800 броя овце и малко над 3 хил. стопанства отглеждат 642 000 броя свине. С 6% се увеличава броят на говедата през 2020 г. в сравнение с 2010 г. През 2020 г. средният брой на отглежданите животни в стопанствата е значително по-висок спрямо предходните периоди. Средният брой на отглежданите говеда достига до 20 на стопанство с говеда, на козите – до 21, на овцете – до 58, а на свинете – до 190 .

В периода между последните две преброявания структурата на животновъдните стопанства е повлияна от появата на силно инфекциозни болести по селскостопанските животни. Съществено влияние върху развитието на свиневъдството оказва разпространението на Африканската чума по свинете (АЧС), което наложи ликвидирането на голям брой малки животновъдни стопанства и унищожаването на свине в специализирани свиневъдни стопанства. Популацията на овцете и козите е засегната от чума по овце и кози.

Забележимо е редуцирането на броя на смесените стопанства – тези, в които се отглеждат интензивни култури и преживни животни. Тази тенденция е пагубна по отношение на заетостта и работните места в земеделието и е предпоставка за понижаване на качеството на живот и обезлюдяването на селските райони, а социалното измерение (и кохезията, която бюджета трябва да гарантира) е незабележимо и трудно достижимо. Диференциацията между едрите и дребни стопанства е другия проблем който задълбочава и двуполусният модел на земеделските структури. Едрите стопански структури акумулират значителни доходи и разширяват икономическите си граници. Получаването на директните плащания даде възможност на едрите стопанствата (специализирани в монокултурно земеделие - предимно зърнени култури и слънчо-

глед) да се развиват дори в по-широки граници от средните за ЕС. Липсата или незначителната финансова подкрепа за дребните и средните производители ускорява протичащите процеси към намаляване на броя на дребните стопанства, независимо от тяхната специализация и осигуряването на заетост за повече хора

Малките и средните стопанства са в затруднено положение, с недостиг на капиталов ресурс, за да осъвременят производствените си мощности, да увеличат продуктивността и да намалят зависимостта си от работна сила.

Наблюденията от приложимостта на механизмите на ОСП – подпомагането с директни плащания показват, че 80% от финансовите средства се усвояват от едва 6% от земеделските производители, а дребните земеделски производители: зеленчукопроизводители, животновъди, картофопроизводители и пр., които представляват голяма част от производителите, са оставени на втори план и се лишават от полагащите им се достойни средства. Необходимо е да се усъвършенства или диференцира механизмът на директните плащания, така че стопанствата от различните подотрасли да получават равностойна подкрепа на занятието си и доходите. Независимо, че всяка година финансовия ресурс предназначен за отрасъла се увеличава, все още подпомагането на българските земеделски производители е около два пъти по-ниско от размера на подпомагането с директни плащания на земеделските производители от старите държави-членки на ЕС. Подпомагането в отрасъла с европейски средства, национални схеми и доплащания в периода след 2004 г., изразяващо се в сериозен ресурс – по около 7,5 милиарда евро на програмен период, не успя да преодолее основни недостатъци в българското земеделие и най-вече отражението им в структура на стопанствата, заетост и приходи в сектора.

С всеки нов програмен период на общата селскостопанска политика очакванията на земеделските производители са все по-надеждни .

В периода 2017 -2021 Федерацията на независимите синдикати от земеделието активно участва в дебата за новата обща селскостопанска политика след 2020. Като член на Комитета по наблюдение следеше за прилагането на по-добрите инструменти и практики, както и за спазването на приетите критерии за съхранение на заетостта и създаването на нови работни места по мерките от ПРСР. За всеки програмен период на ОСП, ФНСЗ излиза с позиции, в които винаги защитава три ключови теми, свързани с

инвестиции с човешкия фактор – заетост, квалификация, условия на труд. За нас, синдикатите, както на национално, така и на европейско ниво, е принципно важно най-голямата и най-старата общностна политика да стимулира не каква да е заетост, а видима, сигурна, легална, достойно платена, в която социалната сигурност на заетите в отрасъла е гарантирана въз основа на общоразбираеми и приети социални стандарти. Като първи социален елемент в ОСП в програмния период 2014-2021 бе компенсирането на разходите на труд – на реално платените работни заплати, данъци, осигуровки, от средствата над таваните. Това доведе до извеждане на светло на наетата работна ръка в сектора и дава сериозен принос към борба със сивата икономика в сектора. Компенсирането на разходите за труд над таваните, което беше приложено в ОСП в периода след 2014 е изключително добра схема, макар че се ползва от неголям брой земеделски стопани. По този начин се съхранява постоянната работна ръка, тя е видимата и регламентираната, а и това е стимул за по-високо заплащане. Данните от Фонд Земеделие сочат - 2015 г броя на бенифициентите с признати разходи за труд от 210 до 2019 - 344, от 33 015 861 лв. - 62 503 519. Само за една година двойно са увеличени признатите разходи за труд, което още веднъж доказва, че ако искаш да изсветлиш недекларирания труд трябва да стимулираш. Една от възможностите за справяне с липсата на работна ръка, с ниските доходи и високия дял на недекларирания труд.

Настояванията на ФНСЗ след проведения дебат за новата ОСП 2020-2027 започнаха с мотото „Общата селскостопанска политика след 2020 година трябва да бъде социална и справедлива към всички!“.

COVID 19 даде възможност макар и късно ЕС да преосмисли агро-хранителната си система и да я направи както по-зелена, така и по-социално справедлива, както за фермерите, така и за потребителите, и която да гарантира трудовите права на работниците.

След почти две десетилетия настойчиви и последователни действия на синдикатите от Европейската секторна федерация на земеделието, храните и туризма ЕФФАТ, КНСБ, ФНСЗ след много дебати, преговори, пресконференции, позиции и становища, триалози, формални и неформални срещи, най-сетне милиони селскостопански работници, в това число 4 милиона сезонни работници, ще присъстват в новата ОСП. Благодарение на подкрепата и мобилизацията на земеделските синдикати от цяла Европа, съюзници и

съмишленици за изграждане на нова и социално-отговорна и справедлива Европа, най-накрая беше възможно да се постигне ОСП, която да противодейства на нарушаването на правата на работниците.

Федерацията на независимите синдикати от земеделието, ФНСЗ е активен участник в целия процес – и на европейско, и на национално ниво - на обсъждане и политически натиск за позицията на България в Съвета за по-справедлива ОСП. След постигнатото Споразумение между съзакондателите на европейско ниво да се включи механизъм за социалните условия в новата обща селскостопанска политика, ние като членове на тематичната работна група за подготовката на Стратегическия план и като активни социални партньори сме с настояванията социалната условност да се въведе от януари 2023 г., изведено в нарочно становище.

Предизвикателствата и очакванията за по-ефективно развитие на селското стопанство са в реализацията на редица стратегически планове, програми и политики в контекста на Зелената сделка, дигитализацията, ОСП, Национален план за възстановяване и устойчивост.

Някои от основните очаквания към селскостопанското производство са представени в Стратегията „От фермата до трапезата“ и Стратегията за биоразнообразието - ограничаване на зависимостта от пестициди и антимикробни средства, намаляване на прекомерната употреба на торове, разширяване на биологичното земеделие, подобряване на хуманното отношение към животните, възстановяване на биологичното разнообразие.

Сектор „Селското стопанство“ допринася за 11% от общата сума на емисиите на парникови газове в България (2016 г.), като резултат от дейности и процеси, свързани с производството и преработката на селскостопанска продукция, торене на почвите и третиране на животинските отпадъци. В Интегрирания план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021-2030 г. за селското стопанство се поставят цели за намаляване на емисиите от земеделска земя, намаляване на емисиите на метан от биологичната ферментация в животновъдството, подобряване управлението на оборския тор, оптимизиране на използването на растителни остатъци, прилагане на водоспестяващи технологии в стопанствата и др. Постигането им е възможно на базата на целенасочени инвестиции на ниво стопанство, свързани с модернизация на производствените процеси и внедряване на екологосъобразни решения. Пречка за ускореното възстановяване от кризата

и за постигане на устойчив растеж на аграрния сектор е ниското ниво на дигитализация на производствените структури. Към настоящия момент инвестициите в цифрови технологии са предимно от частен характер и зависят от икономическите възможности на отделното земеделско стопанство или предприемач. Ниската ликвидност, особено на малките и средни земеделски стопанства, възпрепятства възможността за широка и бърза цифрова трансформация на производствените процеси.

България е разположена в един от регионите, които са особено уязвими към изменението на климата, основно поради нарастването на температурите и екстремните валежи. Непредприемането на категорични действия за адаптация на селското стопанство към климатичните промени и за смекчаване на последиците от тях, ще има трайни отрицателни последици не само за продоволствената сигурност и икономическия растеж, но и за природните ресурси и биоразнообразието на страната.

Сред основните опции за адаптиране на земеделските стопанства са очертани внедряването на подходящи поливни системи и на системи и механизми за съхраняване на вода, въвеждането на добри напоителни практики и на иновации при управлението на водите, пречистването на води за собствени нужди и т. н. Предвид ограничените финансови възможности на стопанските оператори в земеделието, е изведена потребност от подкрепа на инвестиционния процес за приспособяване на стопанствата към предизвикателствата, свързани с климата и устойчивото управление на водите. Гореизложените проблеми налагат да бъдат предприети конкретни действия за стимулиране на операторите в аграрния сектор за осъществяване на промяна на производствения модел за отговор на новите предизвикателства, свързани със зелените и цифровия преход, за скъсяване на веригата на доставка на основни земеделски продукти (плодове и зеленчуци) и за създаване на условия за по-добро управление на генетичните ресурси в животновъдството.

Селското стопанство след 2021 ще разчита отново на сериозния ресурс от ОСП, но и на Фонда за справедлив преход както и финансовите средства от Фонда за насърчаване на технологичния и екологичен преход на селското стопанство от Плана за възстановяване и устойчивост.

Основна цел на Фонда за насърчаване на технологичния и екологичен преход на селското стопанство е предоставяне на своевременна целева подкрепа на българските земеделски производители, под формата на безвъзмездни средства, за бързо възстановяване

от последиците от COVID-19 пандемията, преодоляване на проблемите, които възпрепятстват конкурентоспособността и устойчивостта на аграрния сектор и ускоряване на неговата адаптация към климатичните промени, екологизацията на производството, цифровата трансформация, подобряване на генетичните ресурси.

Фондът за насърчаване на технологичния и екологичен преход на селското стопанство се фокусира върху зелените и цифрови инвестиции и цели нарастване на броя на земеделските стопани, които успешно са адаптирали своите стопанства за справяне с предизвикателствата на зеления и цифров преход.

Федерацията на независимите синдикати от земеделието участва активно при обсъждането на Националния план за възстановяване и устойчивост с позиции, становища, работни групи както и при обсъждането на всички документи свързани със зелената сделка, териториални планове, климатични промени.

## II. Заетост, доходи, работна заплата

### 1. Земеделски стопанства

При всеки анализ подчертаваме че, селското стопанство има стратегическо значение за страната, не само защото осигурява продоволствената сигурност, но и защото осигурява работа и доходи на голяма част от селското население. Годишните на преход и дълготрайните процеси на реструктуриране и адаптиране към новите земеделски структури оказаха сериозна промяна в заетостта на този сектор. Тя е повлияна и от редица сложни и неясни фактори, като общият брой на икономически активното население, наличието на аграрни предприятия, земята, суровините, логистичните ресурси, предприемаческата дейност и степента на развитие на производството, социалната инфраструктура и други. При сегашните икономически обстоятелства те оказват своето закономерно влияние и върху характерните за сектора форми на трудова заетост. Съвременният модел на заетост е изправен пред предизвикателството да бъде особено гъвкав по отношение на формите на трудова заетост, за да бъде по-приспособим към новите условия. Известно е, че отрасъла е характерен със своята сезонност и оттам и делът на нерагламентирания труд е висок процент.

Днес формите на трудова заетост според формата на собственост и на средствата за производство в селското стопанство са: наети, самонаети и семейна работна ръка.

Класическата форма на заетост - наемният труд, който се характеризира със съществуването на трудови правоотношения между собственика на средството за производство и работника отстъпва във все по-голяма степен място на самонаемането която е специфична форма на заетост и най-често се свързва с работата на едноличните търговци, упражняващите свободни професии, земеделските стопани и тютюнопроизводители, семейни работници в домашното стопанство и услугите. Основната група на работещите в отрасъла са собствениците и членовете на техните семейства. Икономическата реализация на техния труд чрез остатъчния доход няма нормална възвръщаемост. Голямата част от семейна работна ръка е заета в нископродуктивни полупазарни стопанства с ограничени възможности за внедряване на нови технологии и ефективно използване на селскостопанската техника.

Според данните на Агростатистиката в българското селско стопанство с най-голям дял са самонаетите и семейните работници. Каква е трудовата заетост в сектора -за това говорят цифрите от последното преброяване на земеделските стопанства.

Основни данни от преброяванията на земеделските стопанства в България

Показатели	Ед. мярка	2003	2010	2020	Изменение 2010/2003	Изменение 2020/2010
Работна сила в селското стопанство в това число	Брой лица	1 348 108	738 634	293 674	-45%	-60%
Семейна работна ръка от която	Бр.лица	1 288 614	681 466	232 610	-47%	-66%
Единствена или основна дейност	Бр.лица	920 530	456 845	87 999	-50%	-81%
Допълнителна заетост	Бр.лица	368 084	224 621	144 611	-39%	-36 %
Несемейна работна сила	Бр.лица	59 494	57 168	61 064	-4%	7 %
Вложен труд в селското стопанство	Бр.ГРЕ	791 563	406 519	179 000	-49 %	- 56 %

Източник: Агростатистика

Анализите показват, че заетите в сектора регистрират драстични промени. Броят на заетите в сектора през 2003 г. е 1 288 614, а през 2020 г. те намаляват до 232 610. През 2003 г. основна част от заетите представлява т.нар. „семејна работна сила“. Техният относителен дял е 95.63 на сто. От 1 288 614 заети през 2003 г., те достигат до 232 610. Най-голямо е намалението на използвания труд на членовете на семейството в сектора, като за последните десет години 66 % от заетите в семейното стопанство са преминали към друга форма на заетост.

Основната заетост в сектора е от 87 999 човека през 2020 г. и това е спад от 81 на сто спрямо 2010г. Една от причините за намаляването на семейната работна сила е ниската степен на приемственост на земеделския труд между поколенията. Естествените предпоставки за формирането на необходимия интерес и желанието да се наследи фермата се коренят в силната връзка с родното място, със земеделската земя и местните традиции, практически опит в отглеждането на съответните култури и животни. При прилагане на адекватни финансови мерки в аграрната политика за насърчаване на приемствеността в отрасъла, което е един от приоритети на Европейската комисия за следващия програмен период, в отрасъла може да се постигне социален ефект и е възможност за съхранениена значителна част от сегашните земеделски стопанства. Освен мерките, свързани с финансовото подпомагане, от важно значение за привличането на млада работна ръка в отрасъла са технологичните, ергономични, социално-битови и други условия на труд.

Значително е и намалението на годишните работни единици в сектор Земеделие, като само за последните десет години намалението е с 56 %. От една страна намалението се дължи на модернизацията на земеделските стопанства и повишаване на технологичното им оборудване, което води до намаляване на ръчния труд в стопанствата, а от друга страна е отражение от промяната в структурата на земеделските стопанства и значителното намаление на броя им. Разликите в доходността от земеделска дейност и от другите сектори в икономиката е предпоставка за 50% от заетите в сектора тази дейност да формира допълнителна заетост. Едва за 30 % от заетите в сектора земеделието е единствена или основна заетост, като за периода след 2010 година хората основно занимаващи се със земеделие също са намалели с над 80%. През 2020 г. в земеделието са вложени 177 хил. годишни работни единици (ГРЕ) от семејна и несемејна работна сила и сезонни работни-

ци. Семејната работна сила и постоянно заетите в земеделието са 292 хил. лица. Относителният дял на семейната неплатена работна ръка е 79%.

Структурата на заетите по възраст в селата е също неблагоприятна.

Демографският и образователен профил на българските фермери не прави изключение от този в европейски план и е силно тревожен. Само 6,4 на сто от българските фермери са на възраст под 35 години. Най-висок е процентът на заетата работна сила е на възраст от и над 54 от и над 65 години.

Спецификата на селскостопанското производство и ниските доходи не стимулират задържането на млади хора. Причините са много и разнородни, но като че ли основните се свеждат до особеностите на земеделското производство, ниските доходи, неблагоприятните условия на труд, както и условия на живот в селските райони, които далеч не удовлетворяват разбиранията и потребностите на младия човек.

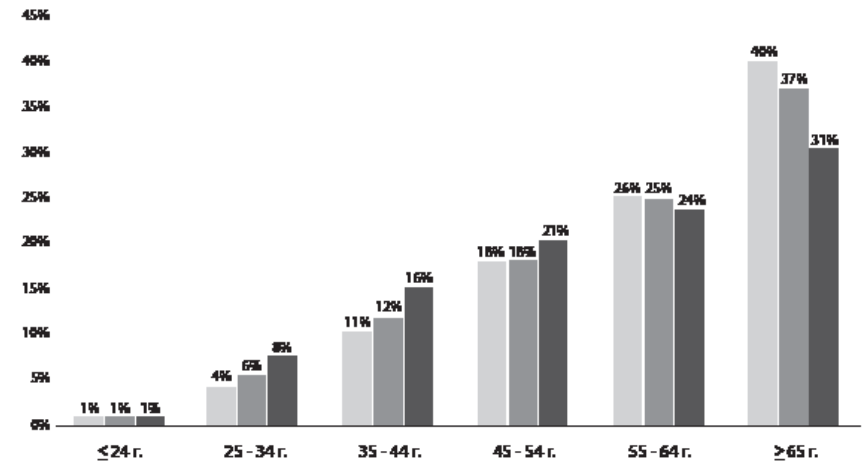
Близо 44% от работната сила в селата е с основно и по-ниско образование, около 8% от нея е със средно и висше образование. Управлението на отрасъла е поверено предимно на възрастни хора без аграрно образование, а 3,5% от управителите са със средно или висше селскостопанско образование.

В определени подотрасли на селското стопанство необходимостта от полагане на труд и грижа е ежедневно, което не позволява спиране или прекъсване на производствения процес при никакви обстоятелства и изисква съответната осигуреност с трудови ресурси. Именно тук се осигурявапостоянна форма на заетост на работницитев животновъдните стопанства, в стопанства в които се отглеждат повече от една култура или практикуват оранжерийно производство на пригодени за това култури. Значително по-малка е групата на наетите лица в отрасъла, но тя е натоварена с множество специфични проблеми, които също поставят предизвикателства за решаването им. Числеността на наетите лица в отрасъла относително се запазва в годините в рамките на 58-61 хиляди. Средномесечният брой на наетите по трудов договор в растениевъдството, животновъдството и спомагателни дейности лица се движи между 60–61 хиляди (3,5% от общо наетите за страната), като от тях 90 % са на пълен работен ден. За сравнение наетите работници в селскостопанския сектор на Дания са 52,2% от работещите в сектора, а в Германия те са 45,0%.



Година	Брой наети по трудови и служебни правоотношения в селското стопанство	Средна работна заплата за отрасъл селско стопанство в лв	Средна работна заплата за страната в лв.	Процентно съотношение на СРЗ в отрасъла към СРЗ за страната в %
2016	71 637	772	948	81,4
2017	71 340	832	1037	80,2
2018	71 101	905	1146	78,9
2019	69 246	996	1267	78,6
2020	66 958	1005	1387	72,5
2021	66 785	1113	1530	72,7

Възрастова структура на управителите на земеделски стопанства



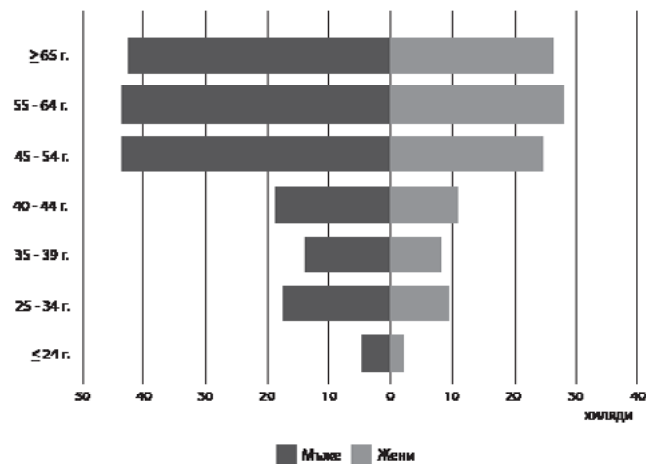
Източник : Агростатистика

През 2020 г. се отчита положителна тенденция за увеличение на управителите на възраст между 25 и 54 години, което е за сметка на намалението на относителния дял на управителите над 55-годишна възраст. 60 % от управителите са на възраст между 35 и 65 години, 31 % са на възраст 65 и повече години, а 9 % са под 35 години. Относителният дял на лицата, заети в управлението на земеделски стопанства на 24 г. и по-малко, остава непроменен спрямо 2010 г. Жените, управители на земеделски стопанства през 2020 г., заемат 28%, като техният дял се увеличава с 5% спрямо 2010 г.

Стоковото земеделско производство, осъществявано при съвременните и още повече при бъдещите пазарни условия е немислимо без радикална промяна на условията за формиране на трудовия потенциал в земеделието.

Как се отрази глобалната епидемия, предизвикана от Covid 19 върху сектора и работната сила в него. За изминалите две години, в този аспект може да се каже, че последствията не бяха сериозни и производственият процес не беше драматично блокиран, но това допринесе да бъде призната и ключовата роля на работещите в отрасъла, тъй като земеделието продължава да разчита изключо-

Възрастова структура на постоянно заетата (семейна и несемейна) работна сила в земеделието през 2020 г. (хил. броя лица)



чително много на ръчен труд. Но тя изведе на показ сериозните проблеми в отрасъла: като системен недостиг на работната ръка, високата степен на работа на черно, нежелание или невъзможност за сдружаване на фермерски организации в отрасъла, слабости на мерките при реализирането на продукцията, дисбаланс в подпомагането на земеделските стопани, социалните проблеми в селските райони, които са обект на мерките на ПРСР, но все още са нерешени, въпреки европейското финансиране повече от 15 години, и т.н.

Подчертано беше вече, че секторът бе сред най-слабо засегнатите по време на извънредното положение, но сезонните работници, които бяха невидими доскоро, се оказаха сред най-ценните в целия ЕС. Дори и у нас се заговори за тях с уважение и загриженост.

Не е случайно, че Европейската комисия излезе със свое комунике и насоки за тяхната важност и движението им. Всъщност кризата с COVID-19 разкри тежката картина на абсолютна липса на гаранции за някои от най-несигурните форми на труд в земеделието, за тежките условия на труд и на живот за земеделските работници, които до скоро бяха negliжирани. Ковид-19 очерта стратегическата важност на селското стопанство и хранителната верига и тяхната свързаност в общата ни европейска земеделска система. В същото време стана ясно, че работниците в земеделието и по хранителната верига са критично важни и най-послед видими, а освен това те са изложени на висок риск от зараза, трудови злоупотреби, ниски доходи от труд, висока несигурност, сезонност, ограничени трудови и социални права.

Кризата с липсата на селскостопански работници в Европа отвори още една важна страна – че условията на труд в сектора и трудовите права са дълго negliжирани и оставяни на заден план. На 15 май 2020г. социалните партньори в сектор Земеделие ЕФ-ФАТ и GEOPA-COPA подписаха **Обща Декларация**, в която се ангажират с конкретни действия, за да се гарантира, че сезонните работници, които идват от страните-членки ще работят при достойни условия на труд и заетост, а достъпа им до работните места ще става при най-строги хигиенни норми в настоящата пандемична криза.

В ситуация на световна пандемия всяка държава има един единствен приоритет – да спаси здравето и поминъка на народа си. С цел ограничаване на ефектите от COVID19 върху социално-икономическия живот в България, от правителството бяха предприети редица мерки. В условията на динамична ситуация и влошени

допускания за външната среда и националната икономика, бе предприета решителна стъпка за актуализация на бюджета и за увеличаване на държавния дълг, за да се покрият финансово необходимите социално икономически мерки.

През годината 2020 правителството представи три пакета мерки за борба с разпространението на вируса и последиците от него в социално-икономически план. Първият може да се определи като спешен, който трябваше да посрещне ударната вълна, вторият – като насочен към смекчаване на последиците от нея и трети – който да подпомогне възстановяването на икономиката, но в крайна сметка негативният сценарий на развитие на здравната криза през последното тримесечие на годината изведе на преден план отново необходимостта да се реагира в спешен порядък – със спасителни и компенсационни мерки. Общата оценка на синдикатите е, че най-успешна бе мярката за запазване на заетостта и компенсиране на дохода 60/40 и тя бе уникална с това, че запазва 100% дохода и работното място за период равен на периода на получаване на компенсацията. Тя бе прилагана на три етапа, усъвършенствана, вкл. и във вариант 80/20 за секторите туризъм и транспорт. Благодарение на нея бяха запазени около 250 хил. работни места. Горепосочените мерки продължиха да се прилагат и 2021г.

Редица браншови организации от различните сектори на селското стопанство още в началото на извънредното положение в страната изпратиха своите предложения за мерки, с които да бъдат подпомогнати фермерите. Министерството на земеделието почти ежедневно провеждаше онлайн срещи със земеделските производители. На всеки сигнал за подпомагане министъра на земеделието се стараше да откликне. Навременно беше предложението от българска страна на Министерството на земеделието към ЕК за прехвърляне на недоговорените средства от ПРСР в общ фонд, който да се управлява като механизъм за извънредна помощ. Общият размер на бюджета на мярката COVID 19, която се приложи по ПРСР 2014-2020 бе в размер на 46.2 милиона евро – 2 % от общият бюджет на програмата. Таваните на финансовата помощ за земеделските производители бяха определени в размер до 7 000 евро и до 50 000 евро за предприятията. Министерството на земеделието разработи мярката като прилагането и е чрез три подмерки Covid-1, Covid-2, Covid-3. Подкрепата на тази мярка бе да осигури непрекъснатост на стопанската дейност на земеделски стопани и МСП и се предоставя под формата на еднократно плащане. По този начин бяха подпомогнати почти всички сектори



на отрасъла, както и малки и средни предприятия, свързани с преработката/маркетинга на селскостопанските продукти. Помощта им позволи да компенсират направените извънредни разходи във връзка с COVID-19, както и за възможност за съхранение на продукцията, разходите за противоепидемичните мерки и намалени доходи от затворени канали за реализация на продукцията. Целевото подпомагане на земеделските производители продължи и в следващата 2021 г. с още 75 мил. Лева.

Федерацията участва в целия цикъл на разработването и обсъждането на спешните мерки в страната със свои предложения и становища, както на отраслово, така и чрез КНСБ на национално ниво. По инициатива на ръководството на ФНСЗ в м.април се проведе извънредно заседание на ОСТС, на което бяха обсъдени спешни мерки за действия в извънредно положение в сектор „селско стопанство“. ФНСЗ **предложи пакет от мерки** за облекчаване на въздействието на пандемията, които да се прилагат в отрасъла, както и подкрепа на вече предприети такива. В посока на подпомагането на земеделските производители поради изключителна необходимост от сезонни работници в кризисната ситуация, заедно с няколко браншови организации, предложихме и промяна на чл.114 а КТ за облекчаване спазването на ограничителните мерки.

## 1. Обслужващи структури сектор Земеделие

Глобалната пандемия причини трудности и на всички синдикални структури, които представляваме, но независимо от това трудовата дейност в тях продължи, съобразявайки се с всички разпоредби на Закона за мерките и действията по време на извънредното положение. Дейността, както на работещите в отрасъла и обслужващите звена, така и във Федерацията не бе преустановявана, дейността се изпълняваше независимо дали в присъствена или дистанционна форма на работа. Последователно и целенасочено следвахме разписаните цели и задачи в Устава, конгресните документи и заложената годишна програма. Разбира се, цялостната дейност бе адаптирана към ситуацията в страната и актуалните проблеми на деня. Липсата на присъствените форуми, отлагането на мероприятия и срещи, затруднения при преговорни процеси не ни попречи да работим активно на всички нива - както на национално, така и на европейско, да участваме макар и дистанционно във всички форуми, заседания, тематични работни групи. През цялата година поддържахме регулярен и актуален информационен

обмен със синдикалния актив и синдикалната общност, като използвахме различните информационни канали на федерацията.

На 15.03.2020 г. Федерацията излезе с позиция относно извънредната обстановка с COVID 19 с **план за действие** и предложени мерки за опазване здравето на синдикалните ни членове.

В месец март наред с приетия Закон за мерките и действията по време на извънредно положение бяха приети изменения и допълнения на извънредни клаузи и в други закони вкл. и в КТ. Кратка версия на Коментара по изменението и допълнението в трудовото законодателство бе изпратен до синдикалния ни актив още в началото на месец април с насочващо внимание към текстовете от закона, които имат пряко отношение към трудово правните и осигурителни отношения и други, които са близки до целите и задачите на работниците и служителите. До знанието на синдикалните структури достигна подробна информация за правата на работещите и отговорностите на работодателя в извънредната ситуация, към КУТ и ГУТ какво трябва да знаем и как да следим за безопасността на работното място.

2020 година постави началото на ковидната криза, но е и преходна година и бе най-натоварена с подготовката на редица **стратегически планове и програми в следващите** – двугодишен, четиригодишен и седемгодишен период на ОСП, Зелена сделка, дигитализация, Национален план за възстановяване и устойчивост и естествено изработване на наши позиции и становища и участие във форуми по тези проблеми. Наред с изброените актуални въпроси се изпълняваха и текущите и неотложни наши синдикални задължения – организационно развитие, преговори, обсъждане и сключване на КТД, ежегодната бюджетна процедура, искания, настоявания, подписки, браншови срещи, секторни форуми и др.

В обобщение за целия отчетен период трябва да подчертаем, че работата и усилията на Федерацията бяха насочени в три ключови области: опазване здравето на работниците, запазване на работните места и защита доходите на работниците и служителите.

Целите, залегнали в нашите конгресни документи и поетите ангажименти в редица споразумения, позиции и становища, изработени в духа на социално партньорство и демократичен диалог, ни задължават непрекъснато да настояваме и подчертаваме мястото и значението на многобройните работещи специалисти в системата на Министерството. Устойчиво, модерно и конкурентноспособно българско земеделие е възможно само при синергична/хармонична работа на подкрепящите структури на обслужващите

земеделските стопани и обществените интереси звена - за контрол по безопасност на храни и земеделска продукция, за защита от въздействие на природни бедствия и болести, за напояване. А ключовото значение на научно-изследователската и приложна дейност на българските аграрни учени и специалисти в подкрепа на българското земеделие и стопани, е без всякакво съмнение. Без тези специалисти не може да се изпълняват социалните и икономически цели в отрасъла, отговарящи на общностната земеделска политика в Европейския съюз.

**Първата приоритетна област в Програмата на ФНСЗ, приета на XIX конгрес е работа „За устойчиво българско земеделие, чрез прилагане на справедлива, ориентиране към осигуряване на заетост, достойни доходи и качество на живот.“ Нашата цел бе заявена - до 2021 да се постигне увеличение на доходите на работещите с 42 %.**

#### Какво постигнахме?

**Темата с бюджета** на Република България и съответно бюджета на МЗХ всяка година е една от най-важните въпроси, които се поставятна обсъждане със синдикатите. Законът задържавния бюджет винаги се съобразява с финансовия ресурс на страната ни, а ние синдикатите с нуждите и потребностите на нашите членове.

Министерството на земеделието, храните и горите осъществява държавната политика в областта на земеделието, селските райони, горите, риболова и аквакултурите. Дейността на министерството е насочена към:

- повишаване на конкурентоспособността на българските селскостопански продукти в условията на членство в ЕС, осъществяване на единен контрол по хранителната верига за осигуряване на безопасност на храните и хуманно отношение към животните; разнообразяване на икономиката и подобряване на условията на живот в селските райони; създаване на условия за устойчиво развитие на рибарския и горския сектори.
- превръщане на аграрната наука в основен фактор за устойчиво развитие на българското земеделие, чрез разработване на интегрирани научни проекти в приоритетни направления. Създаване на условия за ефективно използване на научния потенциал и неговото развитие. Повишаване качеството на научните изследвания в унисон с Европейските

приоритети в областта на земеделието, израстване в научната кариера и приобщаване на учените към Европейското изследователско пространство.

- повишаване ефективността и разширяване на защитаваната от градушки територия. Изграждане на съвременна система за наблюдение на неблагоприятни метеорологични явления чрез модернизация на съществуващите радиолокационни станции, вкл. изграждане на национална метеорологична радиолокационна мрежа.
- създаване на условия за устойчиво, конкурентноспособно и екологично поливно земеделие посредством възстановяването, разширяването и модернизирването на хидромелиоративната инфраструктура. Осъществяване на функциите за регулиране на дейностите по напояване, отводняване, предпазване от заливане, защита от вредното въздействие на водите извън населените места.

Реализирането на посочените държавни политики в областта на земеделието се провежда посредством структурите от системата на министерството, ССА, държавни предприятия.

Спецификата на дейността на Министерството на земеделието и изпълнението на правителствените политики налага в неговия бюджет да са включени/предвидени достатъчно средства за второстепенните разпоредители, както за администрацията така и за изпълнителските и обслужващи звена на отрасъла, които в по-голямата си част са работещи на терен. За това са и нашите ежегодни настоявания. Становището, което изготвяме всяка година по бюджета на Р България е с конкретни искания, специфични за отрасъла и нашите структури, и него отстояваме до приемането на Закона. Процедурата, следвана от Федерацията, на която не сме изневерили вече повече от десет години е в спазване настрога последователност от стъпки на обществено обсъждане със всички заинтересовани страни.

От страна на синдикатите ежегодно се прави оценка на Отчета на бюджета на предходната годинана МЗХ и на структурните звена, а обсъждането на проектите на Закона за държавния бюджет започва с месеци преди внасянето им в Народното събрание.

**Становищата по бюджета на Федерацията** се внасят в МЗХГ, Националния съвет за тристранно сътрудничество, в Народното събрание. ФНСЗ винаги участва в заседанията на Комисията по зе-

меделие и гори към НС, където категорично поставя исканията на синдикалните членове за увеличение на работните заплати, изразява винаги категорично несъгласие за замразяването на доходите и оптимизиране на числеността.

Средствата, които МЗХ разпределя по второстепенните разпоредители с бюджетни кредити в последните пет години отново бяха недостатъчни за осъществяване на научната, приложната, обслужваща, спомагателна и контролна дейност в областта на земеделието, животновъдството и хранителната промишленост. През всичките тези години бюджетът отново бе редуциран и несъобразен, както с нарастването на МРЗ в страната, така и с квалификацията, професионализма и експертността на работещите в структурните звена на Министерството, а още по-малко с новия модел на заплащане. Това ежегодно генирира социално недоволство и отлив на висококвалифицирани специалисти. Опитът ни сочи, че за съжаление, години наред нито законодателна, нито изпълнителна власт се вслушват в предупрежденията и исканията на синдикатите.

В рамките на консултационната процедура по обсъждането на Бюджет МЗХГ от 2016 до 2021 изразявайки своето становище, Федерацията на независимите синдикати от земеделието неотменно предлага прехвърляне на средства от разходния таван в разходи за персонал в размер на 10 млн. лв, освен официално заявените искания за отделните структури. За това прехвърляне сме настоявали по две причини – първо за покриване на формирания дефицит в разходи за персонал и второ, ако не бъдат подsigурени допълнителни средства за увеличение на размера на разходите за персонал, от прехвърлените средства да може да се осъществи **увеличение на работните заплати.**

С умерено задоволство отчитаме, че нашето предложение и настояване беше прието за бюджет 2016, 2017, 2020 години, за първите две години в рамките на 5 млн. лв. за всяка една от посочените години, а за 2020 - 10 мил., с което най-после беше покрит дефицита в разходи за персонал. От 2017 г до 2021 разходите за персонал са увеличени с 56 мил. лв. Ежегодно се информират всички синдикални организации за участието на Федерацията при обсъждането на Закона за държавния бюджет в бюджетната процедура. Същата информация многократно е обсъждана при провеждането на браншовите срещи. Няма наша структура, която да не е зависима от държавния бюджет, земеделски структури също – от националното подпомагане, което е от държавния бюджет и се гласува от НС – около 300 мил. годишно. С Бюджет 2022 национално-

то подпомагане е увеличено с още 150 милиона.

Необходимо е да подчертаем, че горе посочените стъпки относно бюджетната процедура са следствие навременната инициативата на КНСБ за подготовка, оценка и оформяне на искания на всекиосновен членове в първата половина на годината. Единното становище на КНСБ, изразяващо исканията на всички секторни федерации, се представя и разглежда в Националния съвет за тристранно сътрудничество, Министерство на финансите, и в Народното събрание. В исканията ни винаги се настоява за увеличение на трудовите възнаграждения с **минимум 15 %**. Междувременно ежегодно лидерския екип на КНСБ и неговите секторни федерации организират активен процес на лобиране, търсене на широкообществен консенсус и чрез последователни срещи с парламентарно представените политически сили, на които се разясняват и конкретизират нашите искания, с което целим те да бъдат припознати от парламентарно представени групи, депутати и да ги представят в Комисията по бюджет и финанси. Освен горепосочените действия с КНСБ, ръководството на Федерацията организира целеви срещи с народни представители от различни политически сили в поредица от годишни асамблеи и браншови срещи.

В Комисията по земеделие и храни към Народното събрание, когато се разглежда бюджета на Министерството на земеделието винаги участва ръководството на Федерацията, което със своите изказвания и публично представени аргументирани искания, засягащи всички наши синдикални структури се оказва натиск и се търси подкрепа и признание.

След осемгодишно замразяване на работните заплати едва в 2016 г., целево сеувеличиха разходите за персонал с 5 млн.лева с една единствена цел – индексирание на работните заплати. Както беше вече подчертано многократно сме изпращали информация за постигането на това увеличение на разходите за персонал - многобройните срещи с финансов министър, политически сили, Комисията по Земеделие в Народното събрание, всичките инициирани единствено от ръководството на КНСБ и ФНСЗ. Разбира се, не можем да не подчертаем и разбирането и най-вече натиска, упражнен и от МЗХГ за отпускането на целевите средства. След нашите настоявания разпределението на петте милиона лева е както следва:

1. Областни дирекции „Земеделие” - 2 500 000 лв.
2. БАБХ - 1 344 000 лв.
3. ИАГ - 1 156 000 лв.

През 2017г. се проведе кампания на КНСБ за ръст на заплатите с 10 % или 100лв.

**ФНСЗ организира и провежда своята кампания „Достойно заплащане и достойни условия на трудна всяко работно място!Време е!“**

През 2017 г. прехвърлените средства в разходите за персонал в бюджета на МЗХ за 2017 г. (в размер отново на 5 млн. лева) даде възможност да бъдат покрити увеличението на минималната работна заплата за страната, увеличението на осигурителните вноски и останалите средства позволиха единствено увеличение на трудовите възнаграждения от 5 до 15 %, съгласно законовата уредба на служителите в държавната администрация в звената на БАБХ и ОДЗ. От заделения допълнителен резерв на МЗХ, след настоятелните искания и гражданското неподчинение на трите полигона на Изпълнителната агенция за борба с градушките, на всички работещи в Агенцията бяха повишени работните им заплати с 5 %.

След преустановяване подписването на споразумението за минималните осигурителни доходи за 2017 г, в БКТД на „Напоителни системи“ ЕАД се договори от 01.2017, основната месечна работна заплата на работещите в системата на „ Напоителни системи“ в размер до 1000 лв да нараства и да се индексира с процентния размер на увеличаване на минималната работна заплата

**В бюджета на МЗХГ за 2018г.** разходите за персонал бяха увеличени едва с **2 525,2 хил. лв.**, които успяха да покрият увеличението на МРЗ. Не бяха приети нашите предложения за увеличение на разходите за персонал, нито за прехвърляне на средства от разходния таван в разходи за персонал. Независимо от това, след продължителни срещи, настоявания от страна на синдикатите и подписани КТД и Споразумения в периода м. 01-05 2018 г. бяха увеличени работните заплати на работещите в системата на Напоителни системи ЕАД съгласно КТД – индексирани на РЗ с процента на нарастване на МРЗ за страната; ИАБГ – увеличение на РЗ с 10%, съгласно подписано Споразумение с министър Р. Порожанов в 2017 г., след повишено социално напрежение, БАБХ – след проведени срещи и настоявания от страна на синдикатите, увеличение до 10% съгласно нормативна уредба на работещите в държавната администрация;

Всяка година с недостиг от три милиона завършва бюджетът на ССА и независимо от нашите настоявания в следващата година се приема същата разходна рамка,затова там изоставаха работните заплати. Разбира се причината според финансовия министър е,

че не се финансират нереформирани структури и увеличение ще бъде заложено след приемане на закона за ССА. След приемането на закона започна плахо и поетапно увеличение на работните заплати от 5%.

Не по-различен бе и **бюджет 2019 г.**, въпреки че от приетия ЗДБРБ и ПМС №344 за изпълнението на бюджета бе заложено увеличение на разходи за персонал с 10% . Но отново имаше проблем. За съжаление МЗХГ имаше дефицит в размер около 5 мил.,от 2018 г в разходи за персонал,останал не покрит вследствие увеличението с 10% на БАБХ и ИАБГ и някои други структури, за което увеличение не бяха осигурени средства в бюджета. В началото на месец януари от кабинета на Министър Порожанов ни уведомиха, че бюджетът за 2019 в разходи за персонал не позволява увеличение на работните заплати с 10%. На 28 януари се проведе среща на Пламен Димитров, Светла Василева и Петър Абрашев с министър Порожанов, главен секретар на МЗХГ, финансов директор, на която отново бе потвърдена невъзможността на приетия финансов ресурс в бюджета на Министерството за увеличение на работните заплати с 10%. Поет бе взаимен ангажимент за изготвяне на финансова обосновка за недостига в разходи за персонал и предприемане на последващи срещи с финансов министър и премиер. На 18.02. министър Порожанов ни уведоми, че е постигнал съгласие с МФ за увеличение на работните заплати с 10% във всички второстепенни разпоредители с бюджет с изключение на БАБХ с 5% ,тъй като там са увеличени работните заплати в 2018г. Последваха отново редица срещи с ръководните екипи на Министерство и Агенцията за безопасност на храните в търсене на възможност за допълнителните 5%. Създаде се сериозно социално напрежение,което ескалира до обявяване на протестен митинг за 11.03.На 08.03.2019 се подписа **Споразумение** между синдикатите и изпълнителния директор на БАБХ и министъра на земеделието за увеличение на работните заплати с 10% и поемане ангажимент за съвместни действия за преодоляване на хроничния недостиг в разходи за персонал до края на годината.

**В бюджет 2020** на МЗХГ след редица срещи, настоявания на всички нива, ОСТС, срещи министър и зам.министър на МФ, срещи с парламентарно представените политически сили, Комисия земеделие и храни, Комисия бюджет и финанси, дефицитът в разходи за персонал в размер на десет милиона беше покрит. Преодоляването на натрупания дефицит в разходи за персонал даде възможност за увеличение на работните заплати във всички структурни

звена на МЗХГ с ръст от 10%-11% без социално напрежение. В месец август 2020 година, Правителството одобри с нормативна промяна увеличение с до 30% на разходите за персонал на администрации, които са натоварени с дейности по овладяване на пандемията и последствията от Covid 19, включително за служители на първа линия, чиито задължения включват обслужване и контрол на „терен“, с пряк контакт с други лица, с което бяха увеличени работните заплати в БАБХ. Нарастването на размера на възнагражденията на държавните служители и служителите, работещи по трудови правоотношения в БАБХ от 01.08. беше крайно необходимо и трябваше отдавна да се случи. Безспорно увеличението на заплащането в тази структура е за преодоляване на ефекта от разразилата се пандемия, но за нас то е адекватен и доста закъснял опит за неутрализиране на последиците от неефективната и несправедлива реформа стартирала 2012г. Благодарение на активната работа на КНСБ и ФНСЗ в бюджетната процедура в **бюджет 2021** имаше също положителна развръзка за работещите в структурните звена и системи на МЗХГ. Бе постигнато увеличение на разходите за персонал в бюджета на МЗХГ за 2021 с 20%, като в сумата е включена и базата от увеличението с 26% на работните заплати в БАБХ и ИАСАС. Увеличените средства в разходи за персонал на Министерството дадоха възможност без натиск да бъдат увеличени работните заплати във всички второстепенни разпоредители с бюджет с 10 и с над 10%.

Увеличението на разходите за персонал в бюджета на МЗХГ за 2021 с допълнителните още три милиона е във връзка с увеличаване състав на ИАБГ с 200 щатни бройки вследствие на провежданата се реформа в градозащитната система. Настояванията на МЗХГ за покриване разходите на наетия допълнителен персонал в ИАБГ е в резултат на нашата многогодишна синдикална акция, съпътствана с много протести, писма, декларации, срещи, натиск, а в 2020 с отворено писмо и подписка до премиер.

Постигна се и увеличение и на трансфера в бюджета на ССА (ок. 12%), което позволи ръст на работните заплати с около 10% за 2021 г., а за Напоителни системи ЕАД постигнахме общо 24 млн. лв. за услугата от обществен интерес ОПВВ. С Бюджет 2021 на МЗХГ, БАБХ и ИАСАС не получиха увеличение от 10% в 2021 г., тъй като в Решение на МС изрично бе посочено, че за структурите, които попадат в обхвата на пакета от социално-икономически мерки на правителството не се предвижда увеличение от 10%.

Последователната, системна и експертна работа на Федераци-

ята и КНСБ през последните 10 години със всички заинтересовани страни и институции и със отстояването на мотивирани искания в защита интересите на работещите в системата на МЗХГ даде положителни резултати. Отчетният период 2017 - 2021 се характеризира със запазване на заетостта в нито една наша структура не се проведеха съкращения, отлепахме се от замразени работни заплати като във всички второстепенни разпоредители с бюджет ежегодно се увеличаваха трудовите възнаграждения където с натиск, където с последователност и добър диалог. Постигнатото увеличение на работните заплати за отчетния период над заложените 42%, видно от приложените таблици за всички наши синдикални структури. Средното увеличение е над 50%, но отново работните заплати са под средната работна заплата за страната. Недостатъчно, ниско и срамно е заплащането за голяма част от висококвалифицираните специалисти и научни работници. И като допълнение постигнатият ръст на минималното заплащане при ускорената инфлация в 2021г. беше „изяден“.

**2015-2021 Увеличение на МРЗ, СРЗ за страната. СРЗ за „Растениевъдство, животновъдство и спомагателни дейности“, съотношение в %**

#### РАБОТНА ЗАПЛАТА ПО ГОДИНИ 2015-2021

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
МРЗ (лв.)	370	420	460	510	560	610	650
СРЗ (лв)	878	948	1037	1146	1267	1387	1530
СРЗ, общо "Селско, горско и рибно стопанство" (лв)	726	772	832	905	963	1005	1100
СРЗ, Растениевъдство, животновъдство и лов; спомагателни дейности	711	754	812	884	983	970	992



	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
<b>Увеличение/намаление в %, при база предходната год. = 100</b>							
МРЗ	100	13,5	9,5	10,9	9,8	8,9	6,6
СРЗ	100	8,0	9,4	10,5	10,6	9,5	5,4
СРЗ, общо "Селско, горско и рибно стопанство"	100	6,3	7,8	8,8	0,0	6,4	2,2
СРЗ, Растениевъдство, животновъдство и лов; спомагателни дейности	100	6,0	7,7	8,9	11,2	-1,3	0,2
<b>Увеличение, при база 2015 = 100</b>							
МРЗ	100	13,5	24,3	37,8	51,4	64,9	75,7
СРЗ	100	8,0	18,1	30,5	44,3	58,0	66,5
СРЗ, общо "Селско, горско и рибно стопанство"	100	6,3	14,6	24,7	24,7	32,6	35,5
СРЗ, Растениевъдство, животновъдство и лов; спомагателни дейности	100	6,0	14,2	24,3	38,3	36,4	36,7
<b>Съотношение МРЗ/СРЗ</b>	42,1	44,3	44,4	44,5	44,2	44,0	44,5

**Увеличение МРЗ 2016 -2021 – 65%; СРЗ 2016-2020 -56,5;  
СРЗ „Селско“ 2016-2020 - 80% СРЗ „Растениевъдство“ 2016-2020 - 78%**

## ОТРАЖЕНИЕ НА УВЕЛИЧЕНИЕТО НА РАБОТНИТЕ ЗАПЛАТИ ПО СТРУКТУРИ

### СПРАВКА

**за периода 2016г. – 2021г. /по години/ за численост на персонала, СРЗ и % съкращения в Напоителни системи**

Години	Средногодишни щатни бройки	Средна месечна брутна заплата в лв.	Съкращения %	Средна работна заплата за страната в лв.
2016	1 853	772	0,98%	948
2017	1767	899		1037
2018	1323	959		1146
2019	1541	1013		1247
2020	1530	1064		1387
2021	1493	1151		1530

**Увеличение 67% - 2016-2021; под СРЗ за страната; над СРЗ за отрасъла**

### СПРАВКА

**Заплати и щатни бройки на ССА ЗА 2016 – 2021 година**

Години	Окончателен бюджет	Средногодишни щатни бройки	Средногодишна работна заплата	Средно-месечна работна заплата	Средна работна заплата за страната в лв.
1	2	3	4	5	6
2016	13 904 248	1 990	6 987	582	948
2017	16 787 286	1873	8 962	762	1037
2018	19 788 024	2065	9 582	814	1146
2019	22 388 563	1 938	10 820	889	1247
2020	25 814 539	1 926	13 403	996	1387
2021	31 536 200	1 902	13 820	1119	1530

**Увеличение 52% 2016-2021; под СРЗ за страната; под СРЗ за научно – развойна и приложна дейност**

**СПРАВКА**

**За числеността и средствата за работни заплати без задължителните осигурителни вноски от работодатели на щатната численост на Българска агенция по безопасност на храните**

Година	Изплатени средства за работни заплати	Щатна численост на БАБХ към края на годината	Дата, към която е извършена промяната в УП на БАБХ	Щатна численост по УП към съответната дата	Намаление на персонала /брой/	% съкращение
1	2	3	5	6	7	8
2016	20 840 201	2 266	01.10.2016	2 296	- 30	няма
2017	22 673 096	2 266				
2018	23 290 010	2 266				
2019	26 603 605	2 266				
2020	32 578 650	2 266				
2021 бюджет	38 039 000	2 266				

**Увеличение 56% - 60% 2016-2021; под СРЗ за страната; с около 300 лв под СРЗ за държавно управление**

**СПРАВКА**

**за периода 2016 г. – 2021 г. /по години/ за численост на персонала, СРЗ и % съкращения в Изпълнителна агенция „Борба с градушките”**

Години	Средногодишни щатни бройки	Средна месечна брутна заплата в лв.	Съкращения %	Средна работна заплата за страната в лв.
2016	682	485,00	6,50%	948
2017	719	562,17	0,00 %	1037
2018	764	602,58	0,00 %	1146
2019	787	688,50	0,00 %	1247
2020	780	736,00	0,00 %	1387
2021	836	845,00	0,00 %	1530

**В периода 2016 - 2021г. бе постигнато увеличение 60%, въпреки това доходите остават под СРЗ за страната и под СРЗ за отрасъла.**

След бойкот от страна на национално представителните организации на работодателите, за поредна година не бяха договорени минимални осигурителни доходи по икономически дейности и квалификационни групи професии

На този етап Конфедерацията не успя да постигне и съгласие относно разработването на механизъм за договаряне на МРЗ и на минимални работни заплати по икономически дейности и категории персонал, с който да се замени прилагането на МОД, въпреки че този механизъм е предвиден като мярка в Националното тристранно споразумение от 2020 г. Независимо от това, през отчетния период от Конфедерацията и основните членове бяха положени немалко усилия за провеждане на преговори за увеличаване на МРЗ по икономически дейности и групи професии, но механизма все още не е факт.

КНСБ и ФНСЗ активно се включиха в консултациите на европейско и национално ниво по повод инициативата на ЕК за минималните работни заплати в Европа. КНСБ положи много усилия по време на двете фази на консултиране на социалните партньори по инициативата на ЕК за „Справедливи минимални заплати“. Разработени бяха поредица експертни материали и политически позиции на Конфедерацията, наложен бе двойния минимален праг на МРЗ в отговора на ЕКП до Комисията. Правилото се съдържа и в рециталите на проекта за директива, но има още редица важни проблеми, които трябва да бъдат решени в хода на кампанията за усъвършенстване на директивата.

В приоритетите на синдикатите за след 2021 - 2022 г. е заложена ясна стратегическа цел за мандата – постигане на СРЗ, която да е поне 60% от средноевропейската. Аналогични са целите и по отношение на БВП на глава от населението, производителността на труда и компенсацията на 1 наето лице. От тук произтичат и нашите приоритети:

- Постепенно преодоляване на неравенствата в заплащането на труда чрез предимствен ръст на МРЗ и ориентирането ѝ първоначално към 50% съотношение към СРЗ, а в последствие и към „заплата за издръжка“;
- Намиране на цялостно и трайно решение по отношение на доплащанията към основната работна заплата чрез осъвременяване и адекватни механизми за ежегодна актуализация;
- Активизиране на преговорите в рамките на бюджетната



процедура

- Подобряване на координацията в КТД, с оглед постигането на 12-14% номинален ежегоден ръст на заплатите и ускоряване на процеса на конвергенция.

### III. Социален диалог и колективно трудово договаряне. Защита на трудовите и осигурителните права.

#### 1. Отраслов съвет за тристранно сътрудничество - ОСТС

Отчетният период се характеризира с три смени на екипа на Министерството на земеделието като в началните месеци на първата 2017г. и последната почти цялата година 2021 се ръководеше от служебен министър. Естествено след всяка смяна на министър беше необходимо да инициираме сформирание състава на ОСТС съгласно чл.36 от КТ. От три до пет месеца се губеха в запознаване с текстове от Кодекса на труда, Правилника за работата на ОСТС, настоявания и допълнителни разяснения за необходимостта от дейността на отрасловия съвет. До издаването на новата заповед с председател и членове на Съвета, както и предлагане на дневния ред, уточняване дата на провежданена първото заседание изминаваше повече от половин година. Едва във втората половина на годината успяхме да проведем едно, две заседания. В 2020 година се преустановиха присъствените форми на участие, което още повече забави провеждането на планираните редовни заседания. В последната година 2021 работихме със служебно правителство, с което провеждахме периодични срещи, относно текущите проблеми. Естествено горепосочените периоди на политически смени не са основната причина за нарушаването на отрасловия социалния диалог, независимо че като социални партньори в достатъчна степен проявявахме инициативност, последователност и отговорност. При встъпването на всички екипи на Министерството на земеделието осъществявахме срещи на които ги запознавахме с проблемите на структурите и настоятелно поставяхме исканията на работещите.

На проведените в отчетния период редовни заседания на Отрасловия съвет за тристранно сътрудничество към МЗХ обсъждахме въпроси, свързани със структурни, финансови и организационни проблеми, оказващи влияние на трудовите и служебни отношения,

доходи и заетост, както на работещите в поделенията на МЗХ, така и на земеделските производители - европейски плащания и национални доплащания. Изключително сериозно се обсъждаха въпросите за разпределението на бюджета на МЗХ по второстепенни разпоредители, увеличението на работните заплати, нормативните актове, касаещи трудовите и служебните взаимоотношения в ССА, БАБХ, ИАБГ, Напоителни системи както и предстоящи законодателни промени, планове, стратегии и др.

След приетия Закон за мерките и действията по време на извънредното положение в 2020 г., всички синдикални структури насочиха своите сили и възможности в преодоляване последиците от COVID кризата. Федерацията участва в целия цикъл на разработването и обсъждането на спешните мерки в страната със свои предложения и становища както на отраслово така и чрез КНСБ на национално ниво.

По инициатива на ръководството на ФНСЗ в м. април 2020 г. се проведе извънредно заседание на ОСТС, на което бяха обсъдени спешни мерки за действия в извънредно положение в сектор „селско стопанство“. ФНСЗ предложи пакет от мерки за облекчаване на въздействието на пандемията, които да се прилагат в отрасъла, както и подкрепа на вече предприети такива. Мерките предложени от Федерацията на независимите синдикати от земеделието (ФНСЗ) към КНСБ, бяха консултирани с 15 организации от сектора – представляващи социалните партньори в него, както и МЗХГ, МТСП и Комисията по земеделие и храни в НС. Една от мерките за които Федерацията непрекъснато настояваше при всяка промяна на ПМС 55 от 30 март 2020 г. „За определяне условията и реда за изплащане на компенсация на работодатели с цел запазване на заетостта на работниците и служителите при извънредното положение“ за подкрепа и за включване в списък на икономическите дейности по чл.2 ал.1 т.2 икономическа дейност А „Селско стопанство“. Поради острата нужда от сезонна работна ръка за обработване на насажденията и прибиране на реколтата от селскостопанската продукция до края на 2020г. и по предложение на редица браншови земеделски организации ФНСЗ подкрепи насочването на групата трайно безработни лица, получаващи социална помощ, да полагат четиринадесет дневен труд в отрасъл селско стопанство срещу заплащане при спазване на всички трудови и социални стандарти. За облекчаване спазването на ограничителните разпоредби при наемането на допълнителната работна ръка ОСТС предложи и промяна на чл.114 а от КТ. За всяко заседание на НСТС,

Федерацията чрез участието на КНСБ настояваше икономическата дейност „селско стопанство „ да бъде включена в пакета от социално икономическите мерки 60/40. В този период Федерацията на независимите синдикати от земеделието изразяваше подкрепа на всички спешни и адекватни мерки и действия, предприети от страна на МЗХГ както и финансова помощ за земеделските производители.

Остротата на социалните проблеми на работещите налага използването на по-широка палитра от комуникационни инструменти, както и проява на гъвкавост, диалогичност и взаимно уважение при решаването им, независимо от нивото на социалния партньор.

## 2. Годишни асамблеи. Форуми. Съвместни инициативи.

Във връзка с подготовката на Програмата за управление на правителството в началото на четири годишният им мандат, заедно с КНСБ, Федерацията изпрати конкретни мерки за аграрния сектор, съобразени с приоритетите за управление и със заявените структурни реформи в сектор земеделие. Деветте наши предложения бяха обсъдени и съгласувани със синдикалния ни актив, представляващ работещите във обслужващите звена на МЗХГ по време на Годишната асамблея на Федерацията, проведена на 1 юни 2017г., на която присъстваха и Вицепрезидента на КНСБ Чавдар Христов, зам. председателя на Комисията по земеделие и храни в 44 Народно събрание депутатът Йордан Апостолов, представители на работодатели.

Нашите предложения бяха изцяло адресирани към оставените на заден план в Управленската програма на коалиционното правителство социални приоритети, изведени от крайната необходимост от неотложни промени в цели структури в системата на МЗХГ и ръст на доходите на работещите в тях. В проведените годишни асамблеи в 2018г и 2019 готново синдикалистите дискутираха актуалните проблеми по браншове заедно с президента на КНСБ Пламен Димитров, народните представители от Комисията по земеделие проф. Светла Бъчварова и г-жа Ирена Димова, зам. Министър Лозана Василева от МЗХГ, Главен секретар на МЗХГ Георги Стоянов, директори на дирекции към Министерството, изпълнителните директори на ИА Борба с градушките и Напоителни системи ЕАД, Зам. Председателя на Селскостопанска академия доц. Игнатова, регионалният директор на ИА Главна инспекция по труда в Бургас и други. Всяка годишна среща завършва с **декларация** на участниците, която се представя пред всички заинтересовани страни и

най-вече в рамките на обсъжданията по бюджетната процедура.

По време на Асамблеята - 2021г. проведохме задълбочено обсъждане на предложените проектни конгресни документи – отчет за дейността и програма за следващия мандат, организационно състояние, инициативи, форуми.

По време на Годишните асамблеи се провеждат и **браншовите срещи** със стопанските ръководства на отделните структури, на които участниците дискутират специфичните и спешни въпроси, свързани с дейността им.

Въпреки периодичната смяна на правителствата и политическите смени на редица административни ръководители – работодатели, от наша страна бяха положени максимални усилия за запазване на ефективния диалог с ръководните екипи на Министерството на земеделието и храните, както и на второстепенните разпоредители, с цел поддържане на добрия тон при водене на преговорния процес и постигане на нашите настоявания.

За сметка на нередовното провеждане на отрасловите заседания, много често се осъществяваше диалог в нарочни двустранни срещи с министъра на земеделието по конкретни казуси, свързани с недостатъчното финансиране и численост на отделни структурни звена, предприети масови съкращения, структурни трансформации, кризисни ситуации, законови промени.

С кръг от активни земеделски браншови организации редовно се провеждат съвместни срещи и дискусии, съвместно се обсъждат законопроекти, програми, резолюции, изготвят се предложения до изпълнителната и законодателната власт. Изключително ползотворен и последователен бе дебата от 2018 за новата ОСП, в които участвахме задно със земеделската общност. В годините все по-често стигаме до споразумения за сътрудничество и подкрепа по различни въпроси от общ интерес и в името на бъдещето на сектора, а справянето с COVID 19 още повече наложи необходимостта от съвместни срещи, подкрепа и общи участия в редица публични форуми.

През отчетния период ФНСЗ работи и по задачите на проект на КНСБ „Подобряване адаптивността на заетите лица и укрепване на колективното трудово договаряне, чрез съвместни действия на социалните партньори на национално ниво, секторно и браншово ниво“ чрез разработване на няколко продукта – Анализ на социалния диалог и колективното трудово договаряне в сектор Земеделие и обслужващите го структури, Социалният диалог и колективното трудово договаряне в сектор Земеделие и обслужващите го секто-

ри – Добри практики – Наръчник, Обучителен Модул “Специфика на колективното трудово договаряне в сектор Селско стопанство“

На 29 септември 2020 г Федерацията проведе открит форум на тема „Секторен социален диалог, колективно трудово договаряне и добри практики в сектор Земеделие“, заедно с КНСБ - водещата организация по проекта. На форума бяха представени и обсъдени основни изводи и препоръки за съвместни действия с МЗХГ, НСЗКБ и КНСБ в резултат на разработения Анализ на социалния диалог, колективното трудово договаряне и добри практики вземемелието през последните 30 години. Обоснованите и добре мотивирани предложения на ФНСЗ и НСЗКБ, относно ефективността на ОСТС към МЗХГ, както и представителността на организациите на земеделските производители са изключително полезна основа за ново начало на водене на ползотворен социален диалог на секторно ниво.

#### **Кампания „Мисли Зелено! Земята го Заслужава!“**

Федерацията нанезависимите синдикати от земеделието предоставя информация за взаимната свързаност между екологичните, икономическите и социални въпроси по хранителната верига – чиста природа, чиста храна, здраво и проспериращо общество, както и за вредата и пораженията на пестициди и инсектиции върху хората.

Синдикалният актив на ФНСЗ и национално-представителни работодатели в сектора обсъдиха Рамковото споразумение за сътрудничество и партньорство със НСЗКБ и Меморандум за сътрудничество и общи действия за повече внимание върху работниците в земеделието в условията на COVID-19 и зелените предизвикателства/цели пред сектора в светлината на Зелената сделка. Инициативата на Федерацията за проведения секторен форум, разработения анализ и добрите практики за социалния диалог и колективното договаряне както и приетия Меморандум бяха приветствани от Зам. Министър Лозана Василева, председател на ОСТС към МЗХГ.

През целия отчетен период ръководството на ФНСЗ и представителите от различните браншове участваха както в присъствени така и онлайн редица работни срещи, консултативни комитети, семинари, обучения и други синдикални прояви на КНСБ, международни срещи, участия в разработването на официални документи на КНСБ и по редица въпроси от отраслов характер към МЗХ.

Чрез своите конструктивни становища и непосредствена експертна работа в Отрасловия съвет за тристранно сътрудничество,

Националната агенция за професионално образование и обучение, Комитет по наблюдение, тематична работна група за разработване на Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони, работните групи към Програмата за развитие на селските райони, представителите на Федерацията бяха активен фактор и непрекъснато доказваха необходимостта от присъствието на синдикатите. Ще изброим някои от становищата, позиции, изготвени от Федерацията и депозирани към съответните заинтересовани страни относно Закон за ССА, Закона за браншовите организации на земеделските производители и преработвателите, ЗИД на Закона за тютюна и тютюневите изделия, Становище за изменение и допълнение на УП на ССА, Становище по предложението за законопроекта за реструктуриране на ИАБГ в държавно предприятие, Становище за НПВУ, Становище за Стратегическия план, ежегодни становища по законопроекта на ДБРБ и др. ФНСЗ и ФНСОХП, в качеството си на представляващи работещи в секторите Земеделие и Преработваща промишленост, излязоха с обща позиция относно Зелената сделка, Нов план за действие в кръговата икономика - За по-чиста и конкурентна Европа и спецификите в Стратегията „От фермата до вилницата“. Социалната справедливост е водещ принцип в амбициозната Зелената сделка и механизмът за справедлив преход на ЕС ще бъдат успешни само, ако са в състояние да осигурят устойчиво бъдеще и нова визия за ЕС, като същевременно предоставят защита и социална справедливост за всички.

### **3. Браншови срещи и Колективно трудово договаряне**

Представителството и партньорството на ФНСЗ в браншовите структури е на добро ниво, което е закрепено в постоянно действащи браншови договори и споразумения. Утвърдена традиция за ефективния социален диалог и КТД са ежегодните браншови срещи по предварително заявени проблеми и тематика между синдикатите и стопанските ръководства. Пример на добра практика в тази посока са изградените БСС и действащи комисии по социално партньорство в Селскостопанска академия ССА, Напоителни системи - НС, Изпълнителна агенция за борба с градушките, БАБХ, ЦОРХ и други структурни звена на МЗХ, както и държавни предприятия и земеделски кооперации, в резултат на които се подписват и постоянно действат КТД – гаранция за правата на синдикални членове. Договорените клаузи са съобразени освен с промените, настъпили в законовата уредба, така и с променената реалност и най-вече с потребностите на работещите. Запазването на постигна-

тите клаузи и недопускане на спад на стойностите на договорените от предходните КТД – възнаграждения, обезщетения, допълнителни плащания, отпуски са наша първостепенна задача.

Общо сключвани колективни трудови договори и споразумения на ниво **ФНСЗ – 43 бр.** Покритието с колективни трудови договори на синдикалните организации, членуващи във ФНСЗ надхвърля **98%**. Горепосочените колективни трудови договори успешно се подписват и действат в рамките на законоустановения срок.

Срещите на отделните браншове със стопанските ръководства се провеждаха регулярно всяка година и задължително в рамките и на годишните асамблеи. По време на пандемичната обстановка голяма част от планиваните срещи се провеждаха онлайн. В месеците септември и октомври на 2020г. с разхлабването на противоепидемичните мерки успяхме да проведем присъствено единствено есенните работните срещи с всички браншове БАБХ, Напоителни системи, ССА, ИАБГ. В тази обстановка се забавяха и трудно се осъществяваха присъствените колективни преговори. Поради посочената причина не успяхме да проведем присъствено браншова среща в месец април 2020г. за обсъждане на проектите на КТД и Споразумения на БАБХ. След разменени становища и дистанционна комуникация се подписаха КТД и Споразумения почти без промяна на досега действащите клаузи, които можеха да бъдат надградени при провеждане на присъствени преговори. Много причини могат да се посочат за неуспешното надграждане – ограничено финансиране на разходи за персонал, императивни разпоредби в ЗДСл, непроменена нормативна уредба за допълнителни възнаграждения и др., всичко това влияещо върху мотивацията на държавните служители за синдикализация. Независимо от това активно поддържахме социалния диалог с ръководството на Агенцията търсим възможности за нови решения чрез провеждане на съвместни браншови срещи. В отчетния период по инициатива на ръководството на ФНСЗ и БСС на БАБХ в последователни три поредни години се провеждаха срещи с депутати, зам. министри и министри.

#### **Бранш „Българска агенция по безопасност на храните“**

Системното недофинансиране на бюджета на Министерството на земеделието се отразяваше изключително негативно и при разпределението на финансовите средства към втростепенния разпоредител БАБХ. Ограничената бюджетна рамка в последните десет години не осигури извънредните и неотложни разходи, свързани с

ограничаването и ликвидирането на болестите по животните, нито на регистрираните зоонози на територията на страната. След осем годишно замразяване на работните заплати и започналото плахо, но крайно недостатъчно увеличение на работните заплати в 2016 г. и 2017 г., през 2018г. в БАБХ отново не бе предвидено увеличение в разходите за персонал. Наложиха се отново замразяване на трудовите възнаграждения на специалисти в кризисен момент на борба с чумата по дребните преживни животни. Точно тези специалисти на терен овладяха кризата. Затова след разговор с ръководството на Агенцията се пристъпи към увеличаване на заплатите с 8%. Вместо да започнат да се решават натрупаните проблеми в системата след проведените поредица от срещи в началото на м. февруари 2019 г. се установи, че работещите от БАБХ няма да получат 10% увеличение. Отново натиск, писма, срещи на различни нива – от изп. директор до председател на Комисия по земеделие. Социалното напрежение и готовността за протест, успяхме да преодолеем по мирен път с подписано Споразумение с МЗХГ, БАБХ и Синдикати. Отговорностите на служителите в агенцията не само не намаляват, а напротив, с поетите нови ангажименти във връзка с усложнената настояща кризисна ситуация, с появата както на нови така и отдавна забравени болести по птици, овцеи свине, задълженията и отговорностите се увеличават. Служителите от БАБХ винаги са на предния фронт за осъществяване на контрол и качество на хранителните продукти, работят на терен в рискова среда. Специфичните им контролни функции са съизмерими по обществена значимост със служителите, които се грижат за обществения ред и сигурност. Само в последните три години ветеринарните специалисти ликвидираха успешно редица заразни болести като инфлуенца; чума по дребни преживни животни, африканска чума по свине; заразен нодуларен дерматит.

На всяка проведена браншова среща с ръководството на БАБХ се обсъжда хроничното недофинансиране и изоставащите заплати в структурата вследствие несправедливия „нов модел на заплащане“.

Синдикатите непрекъснато поставят остро въпросите със застаряването на персонала и недостига на кадри в системата на БАБХ – поради ниското заплащане, непривлекателните условия на труд и лошия публичен образ на ветеринарния контролен орган, който се наслоява в обществото.

Тежка е ситуацията и с материално-техническото оборудване в цялата система, но най-вече в лабораториите – липсата на



консумативи, остаряла техника, липсата на достатъчно персонал – сериозно възпрепятстват изпълнението на задачите, трупат напрежение в системата и демотивират работещите там. А през тези специализирани лаборатории минава целият официален контрол, на който разчитат и администрацията, и селскостопански производители, и потребители.

Остарелият автомобилен парк, който е на разположение на ветеринарния контрол е не просто жалък, но е опасен за живота на работещите, които го ползват ежедневно при изпълнение на служебните задачи (Средна възраст на автомобилите е 15-17 години). В поредни срещи и поредни министри синдикатите предаваха набор със снимки от конкретни работни места в Агенцията по храните, които показват условията на труд, автомобилния парк и пълната незаинтересованост на Министерството към изпълнителите на държавната политика по безопасност на храните на терен. Годици наред ветеринарно – контролните специалисти са пряко ангажирани в съвместни проверки с други държавни служби ДФ „Земеделие“, МВР, НАП, Агенция „Митници“, Агенцията за социално подпомагане – при извършване на проверки на земеделски производители, по всички национални празници, в борбата с икономическата престъпност, при проверка на социални дейности и патронажи и пр. Разликата в материалната обезпеченост на служителите на БАБХ и служителите на другите ведомства - автомобили, компютри, телефони за заснемане, работно облекло и т.н. – е очевидна и несправедлива към служителите в БАБХ. Сериозна законова промяна е необходима, не само с закона за БАБХ, които ще уреди реструктурирането на Агенцията, но и с редица други закони, регулиращи ветеринарномедицинската дейност.

### **Бранш „Напоителни системи”**

След наситения предходен отчетен период със сериозно социално напрежение и ежегодни протестни митинги до 2015 година, в изминалите пет години работната обстановка в „Напоителни системи“ ЕАД е по-спокойна и получаването на трудовите възнаграждения е почти без затруднения. В 2017 година се преустанови подписването на Споразумението за минималните осигурителни доходи, чрез което ежегодно надграждахме с 8 до 12% работните заплати в търговското дружество по квалификационни групи професии. Затова в БКТД за 2017г. се договори от 01.01.2017, основната месечна работна заплата на работещите в търговското дружество „Напоителни системи“ в размер до 1000 лв. да нараства и да се

индексира с процентния размер на увеличаването на минималната работна заплата. Посочената договореност се приложи и в 2018. В същата година получихме информация за реструктуриране на държавното предприятие и съкращаване на част от административния състав. На проведената среща с Председателя на Съвета на директорите с представители на браншовите синдикати от КНСБ и КТ „Подкрепа“ бе изразено намерение за извършване на масово уволнение по смисъла на т.9 на §1 от Допълнителните разпоредби на Кодекса на труда. За целта ФНСЗ подготви писмо с препоръка към ръководството на търговското дружество за спазване на законовите разпоредби при провеждане на масово уволнение и поиска изчерпателна писмена информация съгл.чл.130 а от КТ. Последва среща с ръководството на НС ЕАД, синдикати и председателя на Съвета на директорите, обсъдено бе финансовото състояние на дружеството, предложиха се мерки и решения на голяма част от затрудненията и до съкращения не се стигна.

На проведената присъствена браншова среща в есента на 2020 година подробно бе разгледан проектът на БКТД на Напоителни системи със синдикалния актив. С ангажимент и отговорност бяха коментирани всички клаузи. В добър диалог премина срещата с изпълнителния директор, която беше поканила да участват и всички директори от клоновете на НС ЕАД. Наред с поставените професионални и синдикални въпроси бе дадена информация, относно бъдещото сериозно финансиране за подобряването на състоянието и модернизацията на хидромелиоративната инфраструктура. Поради пандемичната обстановка в страната в следващите месеци, не успяхме да проведем присъствена среща и да осъществим преговорния процес на изтеклия колективен трудов договор. Това наложи да предподпишем КТД със същите договорености, въпреки обсъждането на допълнителните предложения на есенната браншова среща.

За съжаление поради сериозни промени в ръководството на търговското дружество, финансови състресения, пандемична обстановка и в края на 2021г отново се запази настоящия колективен трудов договор в очакване на предстоящи преговори.

По отношение на разходите за извършване на обществена услуга за защита от наводите, възложена на „Напоителни системи“ – ЕАД, във всяка бюджетна процедура заявяваме средства, след консултация с ръководството на дружеството. Исканията за финансовите средства за Напоителни системи отстояваме така както защитаваме увеличението на разходите за персонал.

Съгласно Решение на комисията от 20.12.2011 г. относно прилагането на чл. 106, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз за държавната помощ под формата на компенсация за обществена услуга, предоставена на определени предприятия, натоварени с извършването на услуги от общ икономически интерес, максимално допустимите размери за компенсация са 15 млн. евро на година (чл. 2, т. 1, б. „а“). В бюджет 2022 за „Напоителни системи“ ЕАД са предоставени максималния размер от финансовите средства за извършването на обществената услуга опазване на вредното въздействие от водите.

### **Бранш „Селскостопанска академия“**

Селското стопанство е единствения отрасъл на икономиката, за които е изградена и обществено финансирана специална структура за научно обслужване – Селскостопанска академия - с 29 института и научни центрове и 13 опитни станции във всички основни направления на селскостопанската наука. Спецификата на отрасъла изисква развиване и прилагане на силна научно-изследователска дейност, което означава създаване и развиване на висококвалифицирани кадри, но най-вече запазването им в отрасъла. За съжаление и в този отчетен период ССА бе недофинансирана. Не една или две години, а повече от десетилетия е недостига от финансов ресурс в ССА, ниско заплащане и нестимулиращи условия както за постоянния научен състав, а още повече демотивирани за младите научни кадри.

Във всяко наше становище, позиция, форуми, срещи, сме заявявали, че предвидените средства в разходи за персонал за ССА не покриват фонд „Работна заплата“, а още по малко гарантират увеличение на трудовите възнаграждения, които са унижително ниски. При обща численост на персонала в Селскостопанска академия от 1990 души, 800 от тях – квалифицирани специалисти и експерти - получават минималната работна заплата за страната.

След няколко годишно обсъждане на проекта закона на ССА в 2018г. бе осъществена законова реформа – финансова самостоятелност, автономност и заделен трансфер от централния бюджет.

Едва в БКТД 2017-2019 на ССА успяхме да включим клауза за договаряне и най-вече увеличение на работните заплати, както и надграждане на няколко допълнителни възнаграждения.

„След първоначалното формиране на работните заплати страните се споразумяха основната месечна работна заплата на

работещите в системата на аграрната наука да нараства с минимум процентния размер на нарастването на МРЗ за страната като отделните трудови възнаграждения бъдат диференцирани според длъжността и професионалния опит“.

В БКТД 2019 - 2021 с бюджет 2020 и 2021 спроцента на увеличения трансфер от централния бюджет /10-12%/, началните основни месечни заплати по длъжностни наименования определени от страните по договора с Приложение №3 са увеличени и в двете поредни години.

В рамките на форума за социален диалог в Земеделieto се проведе и поредната планиранаприсъствена есенна среща /2020г/ на бранш Селскостопанска академия с председателя на Академията проф. д-р инж. Мартин Банов. Обсъдени бяха редица въпроси, касаещи както научната така и производствената дейност на работещите в структурните звена на ССА. На преден план в дискусиата винаги са проблемите със заплащането и запазване на заетостта на работните места. Неминуемо, благодарение на добрия диалог на ръководството на Академията със синдикатите в последните години е видна промяната в заплащането на работещите, няма съкращения и се работи за привличане на млади учени с перспектива за устойчива реализация.

В спокойна обстановка в присъствието и участието на всички синдикални председатели се провеждаха преговорите при сключването на колективните трудови договори за работещите в ИАБГ. Основната цел на екипа на Федерацията е да поддържа добрия тон, дипломатичност и баланс при водене на преговорите, поставяне и решаване на проблемите на работещите за постигане на нашите синдикални цели.

### **4. Европейски секторен диалог**

Изпълнението на заложените ни цели и задачи в годишната програма се провеждаше най-вече дистанционно и чрез комуникация с всички заинтересовани страни както на национално така и на европейско ниво. Изключителна активно се водеше през цялата година комуникацията с ЕФФАТ, а чрез ЕФФАТ с всички европейски институции със сериозно влияние към инициативите на ЕС като реформата на ОСП и стратегията „От фермата до вилицата“, както и върху развитието около трудовата мобилност и миграция, равенството между половете, професионалното здраве и безопасност, социално осигуряване и колективно договаряне с цел защита на правата, доходите и безопасността на работниците. ЕФФАТ участ-

ва в интензивни преговори с работодателски организации в нашите сектори като сключва важни декларации, изявления и изготвя насоки в подкрепа на работниците и техните синдикати по въпроси като здравето и безопасността, условията на труд за сезонните работници, възобновяването на сектора.

COVID 19 даде възможност макар и късно ЕС да преосмисли агро-хранителната, си система и да я направи както по-зелена, така и по-социално справедлива, както за фермерите, така и за потребителите, и която да гарантира трудовите права на работниците. В публикуваното на 20 май съобщение на ЕК и дългоочакваната стратегия „От фермата до вилницата“ е окуражаващо вниманието върху „важността на критичните/ключовите работещи - земеделските работници и тези в хранителната промишленост. Комисията декларира ангажимент „да се смекчат социално-икономическите последици, засягащи хранителната верига и да се гарантира спазването на основните принципи, залегнали в Европейския стълб на социалните права, особено когато става въпрос за несигурни, сезонни и недеklarирани работници“. Комисията признава, че социалната защита на работниците, защитата на здравето и безопасността, условията на труд и настаняване ще имат огромна роля

Дългогодишните ни усилия и настоявания за социална обвързаност в ОСП, спазване на трудовите и социални стандарти и справедливост към хората, работещи в сектора, зазвучаха с нова сила, гласност и ангажираност в 2020. Синдикатите от цяла Европа под ръководството на ЕФФАТ успяха да изградят сериозен общ европейски фронт за справедлива кауза в промяна правилата на играта в земеделската политика на Европа. ФНСЗ, заедно с европейската федерация на синдикатите в земеделието, храните и туризма, ЕФФАТ, работи системно и целенасочено за отстояване на тези наши искания – изпратени 6 последователни писма до българските министри на земеделието и по заетостта и социални въпроси, за лобиране и защита на нашата позиция при дискусиите в заседанията на министрите. Ангажирахме нашите национални представители в Европейския парламент от различни политически групи, разгърнахме сериозна кампания и в Комисията и Парламента. Нашите неизменни настоявания са за обвързването на субсидиите за земеделските стопанства със заетостта и защитата на работещите в тях. Иначе казано да се спре подпомагането на стопанства, които не зачитат правата на работещите и не спазват изискванията за безопасни и здравословни условия на труд, свързани с трудовото и социалното законодателство. Това е не само етично

правилно, но е принос и към защита от неполярна конкуренция на всички онези фермери, които зачитат правата на работниците и трудовите стандарти. През цялата година отправяхме искане за подкрепа и срещи с ръководството на МЗХГ и браншовите земеделски организации за засилване на социалните измерения в Общата селскостопанска политика.

Семейството на EFFAT демонстрира устойчивост, амбиция и ангажираност с редица срещи, позиции, форуми за влияние на инициативите на ЕС и най-последователно разписана социална условност в регламентите за новият програмен период на ОСП. В рамките на Кампанията „Европа иска увеличение на работните заплати“ в месец октомври 2017 г., в Банка ФНСЗ проведе работна конференция на Регионалния синдикален съвет за солидарност и подкрепа на синдикатите от Югоизточна Европа в ЕФФАТ на тема „Цената на труда и заплащането в сектор Земеделие - Време за повишение. Прилагане на колективното трудово договаряне за ефективно нарастване на работните заплати“. Приета бе декларация - Европа е една и не искаме заплати на различни скорости! По редица актуални теми, касаещи социалния диалог и колективното трудово договаряне бяха проведени и следващите две поредни присъствени срещи на регионалния синдикален съвет в Загреб и Анталия. В последните две години сътрудничеството между синдикатите от Югоизточна Европа продължи чрез онлайн срещи.

### 5. Протестни действия

Тревожно обезпокоени с планирания бюджет за 2018 ни принуди да се включим в националния синдикален протест на КНСБ, който се проведе в София на 27.10.2017 г. Основното послание на протеста бе **„РАБОТЕЩА БЪЛГАРИЯ ИСКА ПО-ВИСОКИ ЗАПЛАТИ. НЕ ПИПАЙТЕ „КЛАСА“ И ПРАВАТА НА РАБОТЕЩИТЕ!“**. Не можехме да приемем научни работници, специалисти и експерти да останат на същото ниво на заплащане и да бъдат приравнени със заплащането на нискоквалифицираните работници. Затова Федерацията участва със свой самостоятелен блок, сформирани от синдикалисти и работещи в ИАБГ, ССА, Напоителни системи ЕАД. Протестът бе съпътстван от широко медийно отражение - в многобройните преки включвания преди и по време на протеста бяха излъчени изявленията на нашите представители от ССА и ИАБГ - научни работници и ракетострелци, които говориха честно за условията си на труд и ниското заплащане. Пропагандните и информационни материали бяха видими и излъчени многократно



по различни печатни и електронни медии. В резултат на протеста правителството категорично отхвърли предложението, направено от работодателските организации за премахването на допълнителното възнаграждение за стаж и възраст /т.н. „клас“. Не влезе в сила другата мярка за намаляване на сумата за болнични през първите три дни от 70 на 50 на сто.

В същия ден на протеста в Народното събрание се проведе среща с депутати от БСП, в която участниците в протеста от ССА и ИАБГ говориха с народните представители за проблемите на работещите в системата на аграрната наука и противоградовата защита. Председателят на ФНСЗ анализира бюджета на МЗХГ, в които няма предвидено увеличение на работните заплати в нито една от структурите на ведомството и помоли депутатите да осъществят среща с министър Порожанов за разрешаване на част от поставените проблеми, както и да отправят запитване в деня на парламентарния контрол към министъра на образованието и науката за разпределението на заделените пари за наука.

Две поредни години ФНСЗ и КТ Подкрепа организираха на 1 ноември в деня на народните будители Федерацията протестно шествие **„Да продължим делото на Народните будители! Да съхраним науката в България!“ срещу унижението на българските учени и работещи в БАН и ССА.** Голяма група от работещите в системата на аграрната наука се включиха в шествието, отново алармираха обществеността и през живи връзки и включвания в основните телевизии и радиопредавания с нашите представители.

След приключването на шествието наша делегация от представители на ССА участва в работата на Комисията по земеделие и храни към Народното събрание, която обсъждаше проектобюджета на МЗХГ за следващата година.

Напрежението в ИАБГ е от години, прехвърля се от сезон на сезон, и ескалира най-вече преди откриването на активния сезон. Причините – минимално заплащане и численост, която не отговаря на нуждите за изпълнение на дейността. Всичко това генерира справедливото недоволство на работещите, което често преминава и в протестни действия, и само разумния диалог и кредита на доверие за очаквана нормативна промяна на числеността в Агенцията ни спасява от ескалация. Преди откриването на сезон 2017 година ракетострелците от 8 полигона от ИАБГ обявиха гражданско неподчинение.

В протестната си декларация и подписки те заявиха, че няма да открият сезона, ако не се изпълни искането им да работят по

трима души на ракетна площадка! Поради бюджетни съкращения и стартирала и стигнала до никъде реформа на ИАБГ, 593 ракетострелци на 200 ракетни площадки дават 33 часови дежурства по двама на площадка. Минимално заплащане.

На последвалата среща по инициатива на синдикатите между служебен министър Бозуков, Изп. Директор Славеев и Светла Василева, в присъствието на финансовия директор и директор „Човешки ресурси“ на МЗХ, бе постигнато решение да се потърсят възможности и да се удовлетворят исканията - ракетострелците да работят по трима на всяка ракетна площадка, така че да се открие активния сезон без напрежение. Разбира се това решение не успокои ракетострелците и трябваше да се пристъпи към изпълнение на второто искане – увеличение на работните заплати. Отново писма до президент, премиер, министър, натиск, срещи и подписване на Споразумение на 03.07.2017 - **МЗХГ, ИАБГ, ФНСЗ** за удовлетворяване исканията на работещите в Агенцията.

С решение на МС от 25.07.2018 се увеличи персонала на Изпълнителна агенция „Борба с градушките“ – поредната спечелена битка в защита интересите на работниците в системата на МЗХГ. Това бе резултат от дългогодишни преговори, съпътствани от ежегодни протестни действия и фокусиране на вниманието на обществеността за сериозните проблеми, свързани с числеността на персонала, агонията с работните заплати и условия на труд в едно стратегическо подразделение като ИАБГ. Важна роля изигра и подписаното Споразумение между синдикатите и Министър Порожанов от 3.07.2017г.

За съжаление, промените, които бяха направени в Устройствения правилник на ИАБГ не осигуриха щатни бройки за постоянни трудови договори на новоназначените ракетострелци в допълнително създадени ракетни площадки в двете нови регионални дирекции в областите Хасково и Стара Загора. В края на месец септември 2020г с приключването на активния сезон за ИАБГ, синдикалния актив ни сигнализира за сериозно социално напрежение и справедливо недоволство от наетите на срочни трудови договори ракетострелци и специалисти в двете нови регионални дирекции Хасково и Стара Загора. Отново сигнал за напрежение и протести в есента на 2020 г. Исканията за неотложна промяна на УП на ИАБГ и осигуряването на щатни бройки за постоянни трудови договори на новоназначените ракетострелци в допълнително създадените ракетни площадки бяха оформени в Отворено писмо и Подписка и бяха изпратени до министър председател, министър

на земеделieto и изпълнителен директор на ИАБГ. Проведени разговори, настоятелни срещи и решение.

На последното заседание на Комисията по бюджет и финанси парламентарно представената политическа група ГЕРБ направи предложение за допълнително увеличение на бюджета за 2021г. с 3 млн. лева в разходите за персонал за обезпечаване на необходимия ресурс на увеличения състав с 200 щатни бройки в ИАБГ във връзка с провеждащата се реформа в градозащитната система. Това е успех и в нашата дългогодишна синдикална акция за решаване на въпроса с проблемния Устройствен правилник на ИАБГ, съпътствано с много протести, писма, декларации, срещи, натиск.

#### **IV. Развиване капацитета на организацията чрез дейности по интегрираната програма за изграждане на капацитет на ФНСЗ и солидарни действия в рамките на националното и международно сътрудничество.**

Нашата цел през този мандат бе до края на 2021 г. поне 60% от синдикалния актив да премине през обучения по основи на синдикализма и колективно трудово договаряне.

В същото време поради динамиката на обществените процеси във фокуса на нашето внимание са и все повече актуални въпроси като: трудови и осигурителни права, икономика и неравенства, демографска политика, условия на труд, насилие/тормоз на работното място, свободно движение и трудови права, равнопоставеност и заплащане, зелената сделка и отражението върху работещите, социален и граждански диалог, политически избори, крайна десница и популизъм, дигитализация и справедлив преход и пр., и пр. Днес тези теми се актуализират през призмата на реални войни и заплахи за човечеството.

Отправната ни точка е, че всеки синдикалист, докоснал се и съзнателно участвал в синдикално обучение или синдикална дискусия става наш синдикален посланик на идеите за мир, солидарност, права, инициативност.

Тази цел се постига чрез работата на Федерацията по Интегрирана Годишна програма за развиване на кадровия потенциал

(която се актуализира и приема ежегодно), като използва различни възможности за достигане до своите актуални и потенциални последователи. В интегрираната програма намират място специфичните цели, приоритетните области на действие, актуалните кампании и проекти, изпълнявани от Федерацията и конкретните дейности, съобразени със спецификата на браншовите структури. Годишната програма е публично достояние за синдикалистите на сайта на федерацията.

През изтеклия мандат са проведени редица ежегодни обучения по КТД и социален диалог, по БЗР, по трудово и осигурително право, по права, неравенства, равнопоставеност между половете; Равенство в заплащането; Пазар на труда и трудови права, Синдикатите и активното гражданско общество, Свободно движение, Трудови права, Социална сигурност и права, Условия на труд и на живот, Транспорт и ваксини, интеграция, Насилие и тормоз; Многообразие и участие, дигитализация и зелени предизвикателства, програми и пректни възможности за работещите в селското стопанство, сътрудничество, др. теми, релевантни към синдикалистите. За 5те години действия достигнахме до над 600 наши синдикалисти и съмишленици.

През периода 2017 - 2021 ФНСЗ беше желан и лоялен партньор по 11 европейски и национални проекти в партньорската мрежа на КНСБ и ЕФФАТ. Сред тях се открояват значимите RAIZE UP (2017-2019) – общи действия срещу недекларирания труд и експлоатацията на български работници в земеделieto, „ОСП 2020+ социалният фактор“, „Малките фермери – нови модели за труд и живот в селските райони“, „Дигитализацията в земеделieto“, Справедлив ли е зеленият и дигитален преход“, „OIRA – европейски онлайн инструмент за оценка на риска на работното място в земеделieto“, „Подобряване адаптивността на заетите лица и укрепване на колективното трудово договаряне, чрез съвместни действия на социалните партньори на национално, секторно и браншово ниво“ и пр. За последните повече от 15 години утвърдихме разбирането, че работата по проекти генерира допълнителен капацитет и обществено присъствие, но също така и предполага наличие на ресурси – време, хора, база.

Водени от принципа „синдикатите са сред хората и личния контакт е наше средство за отстояване на истината и демокрацията“ сме провеждали дейностите, като използваме различни форми за интерактивно обучение и информиране – както лице в лице, така и дистанционно. Последните години на сложна и трудно предвидима

обстановка, предизвикана от К- 19, физическото и дигиталното не просто се преплитат, а са неизменно свързани. Това ни даде една положителна и полезна възможност – да се развиваме и да учим онлайн, като пестим време и ресурси. Технологиите ни предоставят възможност да се усъвършенстваме в най-различни и разнообразни области на живота ни, често пъти до които не сме имали възможност за досег. Форматът **uebинари** през последните две години се оказва подходящ и в синдикалната ни среда.

Водещата цел в тези кампнии на обучения, курсове, ueбинари/ семинари, дискуссионни форуми са неизменно насочени към подготовката на участниците, за да се справят в социално-икономическата среда, като:

- разбират какво представляват синдикатите и защо са важни в съвременния живот на всеки човек; как са организирани синдикатите на отраслово, национално, европейско ниво;
- познава трудовите и социални права;
- познават законодателната процедура и разбира как/кога синдикатите влияят и къде се чува гласът на работещите;
- познава други инструменти, които синдикатите ползват, за да имат влияние в обществото;
- и още как функционира инструментът **социален диалог** и какви са принципите на Европейския стълб на социалните права.
- Какво е зелената сделка и справедливия преход за работещите в земеделието и свързаните с него системи и отрасли и пр.

Синдикатите – и европейските, и българските - също се мобилизирахме, пренастроихме и вече смело работим в този режим на общуване.

Днес ние предлагаме различни он-лайн семинари/uebинари за учене и обмяна на опит и по синдикални теми и проблеми. Голяма част от темите и метода на разглеждането им са традиционни, но други пък са иновативни и ориентирани към бъдещето. Във всеки случай са интересни и от полза за нас и за нашите синдикални членове.

Зад всяка една от инициативите стои главната дискусия в синдиката по важните въпроси, записани в официалните документи – за солидарност и справедливост в обществото.

**Темата за равнопоставеността е наша хоризонтална цел,**

**която е пряко свързана с доходите, средата и условията на труд и социалния диалог.**

През периода февруари – март 2019г. ФНСЗ проведе анкетно проучване основно сред своята синдикална маса с цел да оценим познаването, възприетията и очакванията за равнопоставеност на половете на работното място по отношение на заплащането и условията на труд, превенция на женското здраве, трудови злоупотреби, стрес и насилие на работното място. Анкетата е и проверка доколко и как се използват колективните трудови договори, като ефективен инструмент за равнопоставеност на половете и намаляване разликата в заплащането между половете и насърчаване на съвместяването на трудовия и семейния живот.

Въпросите бяха формулирани в съответствие с Програмата на ФНСЗ с визия до 2021 г. и програмните цели 2 и 3 – 2. За ефективен и активен социален диалог в отрасъл Земеделие и защита на фундаменталните права на работното място чрез колективно трудово договаряне и 3. За силна синдикална организация чрез вътрешно организационно развитие и обучение, както и в светлината на последните дискусии за стратегическите синдикални приоритети в бъдещия период до 2024г. по програмата на ЕФФАТ, а именно: Бъдещето на труда: Хората преди печалбата и Подобряване на правата и условията на труд на работниците. Програмните документи на ФНСЗ съдържат и нарочна резолюция №6 за политика по равните възможности на мъжете и жените, работещи в земеделието и работа с младите хора.

Направеният анализ е въз основа на получени и обработени 82 отговори - 17 мъже (21%) и 65 жени (79%), основно във възрастовия диапазон 36-65 години (66%) с висше образование (85%). Детайлен анализ беше представен на вниманието на УС на ФНСЗ още през 2019г., а очертаните тенденции продължават да са валидни и показателни за необходимостта от задъбочаване работата на ФНСЗ по тази хоризонтална тема.

През 2019г. бе проведена и конференция на ФНСЗ по темата, през 2020 г. ФНСЗ разработи **информационна брошура за правата на жените в земеделието**, проведе онлайн кампания за равенствата с видео-послания от жени за жени по четири ключови теми – права, овластяване, съвместяване на трудовия и семеен живот, зелени предизвикателства и иновации. През тази година избухна К19, което пренасочи много от дейностите ни към темата за безопасност и здраве при работа. В същото време се засилиха несигурността и психическия натиск/стрес, равенствата между

половете и ескалира насилието – както на работното място, така и домашното.

През 2021 година делегация на ФНСЗ участва в 4-седмичен дистанционен курс на ЕФФАТ и МОТ/АКТРАВ на тема Равнопоставеност на половете и многообразие. Предоставената обучителна програма, методика, материали, обмен на идеи и практика бяха почерпени нов заряд и идеи да се обогати и развие синдикалната дискуссия и действия с новите аспекти и многообразието на възможностите. Последващите дейности са планирани и договорени ето така:

Участниците в курса предоставиха 4 свои разработки по 4 теми от програмата – Равнопоставеност на половете, Насилие и тормоз на работното място, Равенство в заплащането, Разнообразие и участие. Тези материали ще допълнят и разширят обхвата на информация и знания в **Брошурата за жените**, и бяха основа на изложенията в последвали 2 уебинара и конференция за повишаване капацитета на синдикалния актив по темата за равнопоставеността, насилието и тормоза на работното място, кампанията за ратифициране на Конвенция 190 на МОТ в България и др. Действия на активизма в периода. Благодарение на натрупаната експертиза и съзнание у нашите лидери темата за равнопоставеността бе включена и развита в конкретни клаузи в новоподписаните колективни трудови договори в структурите на федерацията.

**Развиване на синдикализма и предаване на ценостите му на следващото поколение е важно за организацията ни. Насърчаване на синдикализма и членството в синдиката сред младите работещи и служители<sup>1</sup> е ясно записано в учредяването на Младежкия комитет на ФНСЗ.**

Как да бъде постигната тази цел беше и един от основните въпроси пред нас. Последният анализ на организационното състояние на ФНСЗ потвърди една естествена отрицателна тенденция – увеличаване възрастта на синдикалния актив и липса на активно младежко участие. В тази връзка през 2019г. бе проведена отворена анкета със следните два въпроса:

1. Какво прави Вашата синдикална организация, за да привлече и организира повече млади хора?
2. Какви действия предприема Вашата синдикална организация, за да се назначават млади хора (в предприятието, фирмата, института, пр.), за да се избират на ръководни места в синдикал-

ното ръководство, за да участват във вземането на решения в синдикалната работа и в работата на колектива?

Естеството на работа, функциониране и финансиране на четирите бранша, основни членове на ФНСЗ, съдържа редица условия за примането и назначаването на млади хора, които често не могат да бъдат повлияни от синдикатите. Но извън тези условия, се очертаха следните два проблема, към които ФНСЗ има пряко отношение.

Основният проблем за привличането на млади хора в синдикалните организации по места е липсата на млади хора в самите колективи. Това се дължи преди всичко на ниското заплащане в сектор земеделие и конкретните браншове. Условията на труд също така често са неблагоприятни и в разрез със съществуващите норми, което отблъсква младите хора. Липсата на перспектива за кариерно развитие или кариерно развитие в пряка зависимост от трети лица също е пречка.

Ниското заплащане от дълги години е основен фокус на борба от страна на ФНСЗ.

В БКТД/КТД са заложили опции за учене през целия живот, но решенията и възможностите за повишаване на заплатите в браншовите организации не е само и единствено решение на директорите, а е въпрос на национална политика.

Друг съществен проблем, който се очерта, е **липсата на мотивация у младите хора за доброволно участие в обществени дейности**. Младите хора изискват заплащане за всичко, което вършат, както и непрестанно търсят допълнителни дивиденди. Също така се отбелязва липса на желание да поемат по-голяма лична отговорност, поради това, че се опасяват да не се конфронтират с преките си ръководители, а и с ръководството като цяло. Тази липса на мотивация и желание за лична ангажираност към синдикалната дейност от страна на младите ограничава възможностите да се подбират синдикалисти, които да поемат дейността с настъпването на естествената смяна на поколенията.

Днес привличането на млади хора в синдикалата е съществено предизвикателство, което се обсъжда и от всички синдикални делегати и на този конгрес. Вярваме, че работещ е подходът, при който се търсят и подкрепят възможности имиджът на синдикатите да се приближи до младите хора, да се популяризира идеята, че е „готино“ да си част от синдикална организация, защото тя се занимава с интересни неща. Този подход може да се развие чрез свързване

<sup>1</sup> Проектно-план за структуриране на МФНСЗ, стр. 2



на личното присъствие и социалните мрежи, където са младите, а информацията да се разпространява по каналите, които те използват. Изграждането на модерен и атрактивен образ в публичното пространство предизвиква интереса на младите и към ФНСЗ.

В това отношение Федерацията **постави началото с акцията „Мобилен офис на ФНСЗ“** (нашият опит с поредицата от кампании и действията на **„Мобилният офис на ФНСЗ“** беше интригуващ както за КНСБ и другите структури) и **ще продължи да работи** по дейности/активности, с които да представи и насърчи доброволчеството по отношение на синдикализма, а също така и да повиши информираността на младите синдикални членове за ролята и значението на **младежката активност, на тяхното включване** в разглеждането и търсенето на решения по различни трудово-социални проблеми/казуси, с които ще се сблъскват независимо от възрастта, но през призмата на предимството на младостта. Благодарение на кампанията **„Мисли Зелено! Земята го заслужава!“ – предствена както в личен контакт, така и в канала ни във ФБ и ЮТюб** - и партньорската ни работа по проекти с Младежки Форум ХХ1 век на КНСБ, Център за развитие на устойчиви общности и по наша инициатива, целенасочено таргетирахме млади хора от професионални гимназии и ВУЗ, посветени на земеделието, като провеждахме срещи, информационни обучения по „зелени“ теми, зелено предприемачество и базирана икономика и достигнахме до над 200 младежи от ЮЗ част на страната (Кюстендил, Благоевград, Рила, Петрич, Сандански, Банско, Смолян, Пловдив), а съвместните ни инициативи продължават и днес.

Тази акция е за привличане на синдикални съмишленици, посланици и симпатизанти във професионални гимназии, ВУЗ, действащи земеделски структури и потенциал за синдикализация. Използването на интересни визуални модели, материали за информиране, модерни цветове, образи и техники приближават Федерацията до образите, които младите вече познават и с които се идентифицират. Като доказателство за това отново могат да се приведат данните от рекламната кампания на младежките ни инициативи във фейсбук: най-големия дял на достигнатите хора попада във възрастовата група младежи – 30% до 34г.

За да бъде устойчива в бъдеще, ФНСЗ трябва да изгради образ, който да привлича младите и да даде ясно послание, че представлява и техните интереси. За да стигне това послание до самите младежи, то трябва да бъде разпространено по познатите за тях канали. Нашите синдикални кампании **по увеличава-**

**не на доходите #PayRize, условия на труд #STOPGliphosate, #SocialCAP, #МислиЗелено-Земята Го Заслужава, #НедеклариратТруд**, и пр. могат да достигнат и докоснат бъдещите работещи в секторите „от фермата до трапезата“ и да ги активираме с гражданско съзнание за устойчиво бъдеще.

**Възход на популизма и крайно десните – синдикалният отговор.**

През цялата своя история синдикатите са били в челните редици на борбата срещу популизма, крайната десница и опитите ѝ да разделя работещите хора на „свои“ и „чужди“, използвайки призови за омраза и вина, днес можем да добавим и призив за война. „Крайнодесният“ чадър днес обхваща различни партии, движения, мрежи и общности (онлайн и офлайн), които са с различни исторически корени, различават се по политика и дневен ред, но за гражданина става все по-трудно да се ориентира в тях, особено във времена на непрекъснати кризи.

Причините за повторната поява на крайната десница са различни. Един важен фактор обаче е процесът на „интегриране“, който легитимира и нормализира крайнодесните партии и идеи. Това е резултат не само от крайната десница, която се ребрандира за изборни цели, но и от традиционните центристски партии, възприемащи радикална дясна реторика и политики по съображения за политическа целесъобразност. Чрез този процес крайнодесните партии се превърнаха в приемливи партньори в правителствени коалиции или влияят на правителствената политика по различни въпроси.

Тази обстановка на социална изолация и непрекъснати кризи ни показва колко е важно да сме социално сплотени, да сме заедно, да се срещаме и обсъждаме, да работим заедно.

Базиращи на нашите основни ценности за единство, равенство и солидарност, ние сме призвани да укрепим съществуващите връзки и да изградим нови мрежи, като се опираме на работните места и колективите, в които са изградени нашите синдикални организации. Доколкото проблемите са транснационални, то и синдикалният отговор и международната солидарност между работещите хора са от важно значение, за да има и конкретни победи.

Синдикатите трябва да имаме своя стратегия и реални инструменти за да се ориентираме и противопоставяме на разделението и експлоатацията на работните места и в колективите. Затова през последните години Федерацията засили действията си за повишаване на гражданското съзнание и обучение на своите членове, за засилване на солидарността и с колективен призив да се противо-

действия на популизма, крайната десница в обществените процеси.

Във връзка с **работата по XX конгрес и конгресните документи** през 2021г. Федерацията направи допитване/въпросник до своите синдикални структури за нагласите и визия за бъдещето на синдиката, с което да разбере повече за позицията и отношението на работещите в нашите структури и особено на младите работещи хора за синдикалните ни действия и синдикалната активност в обществените процеси. Въпросникът бе композиран от 22 въпроса, обособени в пет блока, засягащи темите: как се възприема синдиката, неговата програма и PR действия в обществото, синдикализиране и приемственост, социален диалог и колективно договаряне, синдикална солидарност. Целта на това изследване бе да се направят изводи, които да подкрепят конгресните документи в очертаване на **приоритетните действия** на синдикалното лидерство за следващия мандат на ФНСЗ, в това число и привличане на нови синдикални членове.

В заключение можем да кажем, че изводите са отразени в синдикалната Програма - визия за следващия мандат, а за да осъществява максимално успешно целите си и да реализира визията си, ФНСЗ трябва да е максимално гъвкава и да се адаптира към новите предизвикателства - както на трудовия пазар, така и в бързо променящия се дигитален свят.

## V. Организационна дейност

Мандатът на ръководството на Федерацията се характеризира с амбиция, ангажираност и устойчивост в отстояването на интересите на синдикалните ни членове пред правителство, МЗХГ, работодатели, държавни и стопански организации. Добра координация и съгласуваност в общите ни действия при осъществяването на заложените ни цели и задачи и най-вече в старание за отговор на сигнали и предложение за решения. Активна комуникация със синдикалните организации с надежда, че е достигнала до всеки наш синдикален член.

Един от основните приоритети, залегнал в резолюциите на редовните конгреси на Федерацията е запазването и укрепването целостта на организацията, както и повишаване активността, контрола и мотивацията за членство.

Ръководните и браншови органи на Федерацията на независимите синдикати от земеделието в периода между двата конгреса бяха единни в позициите си, че без добро организационно състоя-

ние на синдикалните организации, без нормално функциониране, без действаща компетентна и експертна работа, ефективната синдикална дейност в отрасъла е немислима. Синдикалният ни актив е от авторитетни кадри с професионален и организационен опит, които работят на обществени начала, но ежедневно доказват че могат да работят ефективно, като преодоляват проблеми и несгоди, породени от новите реалности. За да бъде изпреварващо подготвен и в достатъчна степен активен синдикалният състав периодично се обучаваше и информираше за всяка нормативна промяна в областта на трудовото и социалното законодателство.

В първите три години преди пандемията Федерацията положи максимални усилия за работа „на терен“ чрез мобилни офиси в различните области на страната. Провеждане на информационни кампании, срещи и разговори с работници за сметка на експертно затворени семинари и форуми.

През 2020 година се проведе поредната процедура за установяване наличието на критериите за национална представителност на КНСБ. Поради извънредната обстановка тя беше удължена до началото на октомври 2020 г., а решението за придобиване статут на национално представителна организация на КНСБ стана факт през м. януари 2021 г. Данните за КНСБ са 262 394 синдикални членове в 5 724 СО. Данните за ФНСЗ от ЕП сочат численост от 4645; СО-103 спрямо предишната процедура 2016 – 4785, СО -108 Спад на СО с 5; на организации, а на числеността със 140.

Основните изводи за ФНСЗ от приключилото преброяване са:

- За 4 години между двете процедури ФНСЗ остава сравнително стабилна като обща численост.
- Наблюдава се вътрешно разместване на числеността
- Нарастването на числеността на малък брой основни СО
- Потвърждава се тенденцията за намаляване броя на синдикалните членове в съществуващите организации.
- Създаването на нови синдикални организации продължава да е с недостатъчна ефективност, която да гарантира развие.

Изключително много усилия за стабилността и съхранението на синдикалните ни организации положиха не само председателите на БСС, но и най-вече председателите по места. Именно тези синдикални председатели и водените от тях синдикални организации запазиха целостта на Федерацията и съхраниха позициите

на синдикалните ни членове. Доказаха, че могат да бъдат достойни партньори, независимо от сложната икономическа ситуация. Запазването на синдикалните ни членове на това ниво се дължи най-вече на амбициозността на синдикалните ни лидери, водени единствено от уважението към и защита на достойнството на Човека. Необходима е много голяма любов, сила и кураж за да живееш с грижите и проблемите на хората, а още повече да можеш да отстояваш и защитаваш.

Големият проблем е все още niskия обхват на синдикализацията сред работещите в земеделските производствени структури. Необходимо е и в този мандат да отбележим незадоволителното ни присъствие в земеделските производствени структури. Години наред полагаме усилия за синдикализацията в земеделските кооперации, независимо от подписаните споразумения, срещи, обучения, информационни дни, все още синдикалното членство във Федерацията е недостатъчно. Определено нежелание, негласен натиск върху работещите има най-вече от страна на председателите на земеделските кооперации да не учредяват синдикални организации. Ресурс за синдикализацията има в останалите земеделски структури, макар и с малък брой наета работна ръка. За тях трябва да се отдели много повече време, продължително настояване, оказване на помощ и съдействие и информация, която е в помощ на земеделската структура.

Независимо от посочените трудности със земеделските производствени структури в следващия период, те отново ще бъдат наша приоритетна ниша за синдикализацията, най-вече с прилагането на социалната условност в ОСП.

Секторните анализи, реалността и най-вече практиката показват, че браншовия интерес е водещ, точно на браншово ниво персоналният интерес не се обезличава, а се съхранява. Именно на ниво браншов синдикат се съгласуват интересите на работещите от даден сектор, представителството и защитата.

Извънредната обстановка в последните две години и социалната изолация причиниха трудности на всички наши синдикални структури, но независимо от това както трудовата дейност така и синдикалната дейност продължи, съобразявайки се с всички разпоредби на Закона за мерките и действията по време на извънредното положение. Последователно и целенасочено следвахме разписаните цели и задачи в Устава, конгресните документи и заложената годишна програма. Разбира се, цялостната дейност бе адаптирана със ситуацията в страната и актуалните проблеми на

деня. Липсата на присъствените форуми, отлагането на мероприятия и срещи, затруднения при преговорни процеси не ни попречи да работим активно на всички нива както на национално така и на европейско, да участваме макар и дистанционно във всички форуми, заседания, тематични работни групи. През целият отчетен период се старяхме периодично да изпращаме информация до синдикалния актив по няколко информационни канала. До колко синдикални членове е достигнала нашата информация е въпрос, на които не винаги имаме положителен отговор. Синдикалните председатели са нашата ключова жива връзка и основен посредник в информационния обмен с всеки синдикален член, с всеки работещ в предприятието. За съжаление доста от ръководствата на синдикалните ни организации подценяват важноста на информирането на своите синдикални членове за всяко предприето действие. Практиката показва, че информацията, която се изпраща често пъти не достига до отделния синдикален член, остава само на вниманието на синдикалния ни председател. Все още в организацията има наши синдикални членове, които не познават клаузите от действащите колективни договори. Трябва да признаем, че информационната обезпеченост е недостатъчна, особено във връзката „синдикална организация - синдикален член“. Председателите на синдикалните ни организации са на щат в съответното предприятие и са натоварени с професионалните си задължения, а синдикалната дейност, която изпълняват е поетата допълнителна отговорност пред тези, които са ги избрали. По-голямата част от председателите са служители в администрации, работата им е отговорна, не винаги могат да си позволят да отсъстват, както и да отделят необходимото време за останалите работници и служители. Липсата на общуване със синдикалните членове води много често до отчужденост и нагнетява мълчаливо недоволство и от непроменените с години условия на труд, липсата на работно облекло, niskите работни заплати. Трудно се провеждат синдикални събрания. Старите организационни правила и методи много често са неадекватни или под натиск, а процесът на създаване и развитие на нови форми на организация и представителство е бавен, а и не винаги актуален и адекватен. Това поражда и процеси на оттегляне от синдикатите, недоверие и/или безразличие или дори пълна липса на представи и информация за ролята на синдикатите, особено у младите и от скоро навлезли в пазара на труда работници. Не винаги се успява в привличането на нови синдикални членове, което е приоритет в нашата работа при приемането и



най-вече при реализирането на годишните планове. Наблюдава се нежелание и най-вече слаба мотивация за синдикално лидерство. Очакванията на членовете към синдикалния председател, от една страна, и натискът от работодателя, от друга страна, правят тази позиция непривлекателна и желаещите за синдикална работа непрекъснато намаляват. Често пъти липсва гъвкавост и инициативност в процеса на вземане на решения в синдикалните структури. Все по често се очакват готови и работещи решения за техните проблеми в синдикалното ежедневие.

Вследствие на налаганата социална ерозия вярата и доверието в синдикатите е подложена на сериозно изпитание, дори и у синдикалисти с дълъг опит. В отделни фирми, а и в част от структурите на МЗм, поради страха от загуба на работното място или натиск от страна на работодателя, работниците и служителите не се сдружават. Съществено намаля готовността на синдикалните ни структури да отстояват правата си чрез протести и стачки. Естествена е липсата на мотивация за синдикално членство от страна на държавните служители поради недостатъчните договорености в споразуменията. Тревога буди и средната възраст на синдикалната членска маса. Набирането на повече млади хора е от решаващо значение за оцеляването на синдикалното движение. Включването на млади хора в синдикатите не трябва да бъде насочено само към увеличаване на пасивните членове, а по-скоро към осигуряване на пълноценно участие на младите хора в структурите на профсъюза. Това не само ще укрепи младежката структура, но ще помогне на профсъюза да инвестира в човешки ресурси. Ролята на младите хора в синдиката трябва да бъде по-ясно очертана.

Наложителни остават синдикалните обучения на актива, особено на новоизбраните синдикални председатели. Изключително необходимо и полезно е да се провеждат както в рамките на обученията така и по време на браншовите срещи дискусии по организационно-структурни въпроси и актуални въпроси от синдикалната практика.

Цялостната дейност на ФНСЗ и нейното оперативно ръководство в периода между конгресите се организира и провежда от УС.

За съжаление и в този отчетния период Управителния съвет работи в намален състав поради напускането на два от браншовите председатели. Проведени са 12 присъствени и онлайн заседания на УС, периодично са обсъждани дейността на ръководните органи, проблемите на организационното и финансово състояние на Федерацията. Приемаха се позиции и становища по редица

актуални въпроси, материали на КС на КНСБ, анализи на КТД, проектобюджети на МЗХ, антикризисни мерки, действие на ФНСЗ в условия на непрекъсната смяна на изпълнителна власт и на ръководствата по места и др. Проведени бяха съвместни заседания на управителните органи на аналогични наши синдикални организации от Сърбия и Македония.

Организационното и финансовото осигуряване на дейността на Федерацията и нейните синдикални структури са водещ проблем на УС. Днес отчитаме стабилизирано финансово състояние на организацията. Основен източник на финансовите средства на Федерацията е членския внос, допълнителен източник - наеми от сградата, която за съжаление не винаги успяваме да управляваме катособственост. Всяка година се извършва ревизия от ФКК, която докладва резултатите на членовете на УС. Към всяка синдикална организация сме проявявали разбиране и никога не сме настоявали за авансово превеждане на членски внос от организациите с неразплатени заплати. Факт е, че някои синдикални организации не внасят ритмично отчисленията си във Федерацията, но с помощта на председателите на БСС се издължават понякога на полугодие или в края на годината. Значителен брой синдикални организации не събират членския внос уставно - 1% от основната заплата. Събира се на база определена от събранието на СО. Друг проблем са и повишаващите се разходи по банковите трансфери на членския внос, които оскъпяват процеса и това води до забавяне на преводите, особено от страна на малките организации.

Организационният подход и механизъм трябва да продължи в посока на:

- спазване на уставните изисквания за редовен организационен живот
- засилване информационната политика на Федерацията и нейните структури
- бързо и ефективно достигане до реалните проблеми и потребности на всеки синдикален член.
- трайно навлизане в земеделските производствени структури

В бюджета на ФНСЗ всяка година се планират достатъчно средства в разписаните в Устава фондове Стачен и Социален. В 2020г. наред с подпомагането на наши синдикални членове за лечение и закупуване на скъпо струващи лекарства, във втората половина на годината бяха отпуснати значителни финансови средства за лечение на боледуващи от COVID-19-4150лв и 3050 лв за

други заболявания. Подпомагането продължи и в 2021. Общо за отчетния период от Социалния фонд с са изплатени помощи на 89 синдикални члена на обща стойност 27 583 лв. в т.ч. и на семействата на четирима починали.

В началото на м.май, КНСБ и Благотворителен фонд „Проф. д-р Желязко Христов“ стартираха национална благотворителна кампания „Не си сам“ в подкрепа на синдикални членове, засегнати от вируса COVID-19. ФНСЗ подкрепи благотворителния фонд „Проф. д-р Желязко Христов“ с 1000 лв от социалния фонд на Федерацията. Благотворителната кампания продължава да бъде активна и днес. Подпомогнати от КНСБ /2020-2021/ - 3035, изплатени помощи в размер на 440 хил.в т.ч. семействата на 25 починали.

Защитата на правата и интересите на работниците и служителите от отрасъла винаги е била и ще бъде смисъл на нашето съществуване. Задълбочаващите се социални неравенства, постоянните политическите смени, задълбочаващите се икономически кризи са основен катализатор на социалното недоволство и на социалните конфликти и тяхното овладяване става все по-трудно

В тази несигурна икономическа и социална среда непрекъснато изниква въпросът “Достатъчно адекватни ли сме към проблемите им, ефективни ли сме, достигаем ли до отделния човек и не на последно място достатъчно ли е доверието, което имаме?”

Какъвто и синдикализъм да градим, той трябва да почива на традиционните ценности, на синдикалния опит, съчетан с нови подходи и модерни инструменти. Активен социален диалог и социално партньорство, ефективно колективно трудово договаряне. Привличане на млади хора, приемственост, запознаване и разпространение на добри практики. Но най-важното е да успяваме да достигаме до отделния човек, до неговите тревоги, проблеми и успехи, за да бъде успешна и нашата защита. За да постигнем това е необходимо всички ние да бъдем достатъчно гъвкави и ефективни, а нашият синдикален председател, който е ежедневно сред работещите трябва да е обучен, информиран и диалогичен.

Наложително е като организация да продължим пътя си на все по-широко отваряне към всички организации, асоциации, съвети, съюзи от отрасъла – самонаети, фермери, кооперации. Сътрудничеството ни с тях ще разшири социалната ни база и възможностите ни за влияние.

Убедени сме, че и в бъдеще Федерацията ще продължи да разчита на обществения потенциал на организациите, като заедно ще се стремим да издигнем нашата вътрешно организационна

дисциплина, за изпълнение на предстоящите задачи и решения на отраслово и браншово ниво. Все повече животът ни показва, че трябва да сме единни и солидарни, за да можем да постигнем и това, което днес ще отправите като критика в дебата.

#### **Уважаеми колеги,**

Федерацията на независимите синдикати от земеделието на 5 април 2020 година отбеляза 100 години от създаването на земеделския синдикат в България и 30 години от учредяването на ФНСЗ. За съжаление годишнината не бе чествана поради въведеното извънредно положение и протиепидемични мерки. Необходимо с гордост да подчертаем, че създаденото и изграденото от основатели и учредители съхранихме, водени от ценностите и традициите на отрасъла на които никога не изменихме и независимо от трансформациите на общественото развитие в нашата страна, ние бяхме от малкото, които водехме последователна и балансирана и предвидима политика на съзиданието, а не на разрушението и никога, никога не променихме своята позиция.

През изминалите години преминахме през много трудности и изпитания, борби и протести, израснахме професионално и експертно. Преживяхме дълги години на изпитание и доказване, но днес спокойно можем да заявим - Федерацията на независимите синдикати от земеделието е развиваща се и модерна организация, здраво стъпила върху традициите и достиженията на синдикалното движение и с амбицията за принос към Европейския социален модел, отговаряща на предизвикателствата на нашето време.

Федерацията на независимите синдикати от земеделието е конструктивен и желан и социален и авторитен социален партньор на национално регионално ниво и е уважаван член на ЕФФАТ и Международна организация. Успех и гордост за нашата организация е избора на Валентина Васильонова на V-я конгрес на ЕФФАТ за президент на сектор Земеделие в ЕФФАТ.

В цялостната си дейност Федерацията на независимите синдикати от земеделието е работила в тясно взаимодействие с Конфедерацията на независимите синдикати в България. Винаги, когато сме поискали помощ в защита на нашите искания пред държавни и законодателни институции, Централата на КНСБ се е отзовавала с авторитет, експертност и присъствие. Винаги сме имали подкрепата на цялото ръководство на КНСБ в лицето на президента Пламен Димитров, който изключително сериозно и отговорно се отнасяше към разрешаването на редица проблеми, стоящи пред

Федерацията – най- вече оптимизация и доходи.

Благодаря на цялото ръководство на КНСБ и най-вече на нейния Президент за оказаното ни съдействие и подкрепа.

Федерацията винаги се отнася изключително отговорно и към оценките и решенията напредведените през периода изпълнителни комитети, координационни съвети и национални конференции на КНСБ, което се потвърждава от работата ни, предмет и на този отчетен доклад. Изключително активно бе участието на ръководството на ФНСЗ в съвместните форуми, срещи, изготвяне на редица позиции и становища, относно Зелена сделка, Стратегически план, НПВУ, териториални планове и др. Под председателството на г-н Димитров ежегодно заедно отстоявахме исканията пред Комисии и политически сили в Народното събрание към бюджетите на Р България.

Настоящият отчетен доклад едва ли може да обхване цялата дейност на мандата на ръководните органи на Федерацията но трябва да признаем, че въпреки извършената огромна работа по количество и вложени максимум усилия, резултатите са трудно видими, или ще бъдат проявени в по далечен план.

Благодаря на всички Вас, синдикални председатели и представители в организацията, за всеотдайния Ви и безкористен труд!

Благодаря на членовете на Управителния съвет, председателите на БСС за това, че работихме заедно, че бяхте неотлъчно до нас и всеки от вас допринесе за доброто на Федерацията!

Важно за нашата организация сега и за в бъдеще е поддържането на конструктивен социален диалог и партньорски отношения с работодателски и браншови организации, европейски и международни организации.

Федерацията на независимите синдикати от земеделието в своята дейност винаги ще разчита на хората, които я съставляват и които са поели мисията да носят високо факела на будното съзнание за правда и справедливост, да работят за българското земеделие с мисъл за хората на труда/работещите в него. Осъзнавайки отговорностите и задълженията, които имаме пред работещите в селското стопанство ние трябва да предложим най-добрия продукт на синдикална защита, ориентиран към човека и към специфичните професионални общности.

Единственият начин да постигнем това е да сме единни и сплотени.

Март 2022, София

